

МЕРЕЙЛІК ШЫҒАРЫЛЫМ

ҒЫЛЫМ. БІЛІМ. ТӘРБИЕ

«Балам» деген ел болмаса, «Елім» деген бала қайдан шығады?

А. Байтұрсынов

Шымкент қаласы білім басқармасының басшысы
Сүлейменова Гүлназ Төрәліқызы

КЕШЕ. БҮГІН. ЕРТЕҢ

**Құрметті әріптестер, білім саласының
ардагерлері, білім алушылар мен
жерлестер!**

Көктемнің соңғы айының жарқын және кейде қайғылы сәттері бәрімізді толқытпай қоймайды. Бірінші Мамыр да, Отан қорғаушылар күні де, әсіресе желдің жаңа екпіні сияқты, Ұлы Жеңіс күні де жалпыхалықтық мереке ретінде қайта оралды!

Қазіргі қиын-қыстау шақта, идеологияның бірден толтыра алмайтын босаңқы кезеңінде, бұл оқиғалар мені қатты қуантады. Өйткені жас ұрпақты, ең алдымен, үлкендердің тәжірибесінен және даңқты ата-бабаларымыздың ерліктерінен тәлім алуға үйрету керек! Бұл патриотизмді де, Отанға деген сүйіспеншілікті де қалыптастырады.

Ел Президенті Қ-Ж. Тоқаевтың жүргізіп отырған саясаты «Жаңа Қазақстанға» деген сенімді бағытты айқын көрсетеді. Әрине, 9 мамыр – аталарымыз бен бабаларымызға бүгінгі күніміз үшін Еске алу және Құрмет көрсету күні. Ең алдымен, бұл өмір! Сондай-ақ, байтақ еліміздегі бейбіт аспан мен Тәуелсіздік!

Мектеп қабырғасынан әлдеқашан алыстап кетсе де, бойында жылуы бар әрбір парасатты азамат әріп үйретіп, білім теңізіне жетелеген ұстаздары мен балалық шағының талай қызықты күндеріне куә болған алтын ұя - мектебін әрдайым үлкен сағынышпен, құрметпен еске алып отырады.

Бір апта бұрын бүкіл еліміз бойынша мектеп түлектерін жаңа өмірге аттандырдық. Біздің Шымкент қаласы бойынша 11-сыныпты бітірген 15.891 түлек мектептерімен қоштасуда, 9-сыныпты аяқтағандар – 24.264, 4 сыныптан жоғары аттағандар – 27.595 білім алушы.

«Алтын белгіге» үміткерлер саны – 670, «Үздік аттестатқа» ниеттенгендер – 1115 (11 сынып) және 1156 (9 сынып) оқушы.

Барша шымкенттіктерді, ұстаздар қауымы мен білім алушыларды түлек жастарымызды «Үлкен өмірге» сәтті ұшыруымен шын жүректен құттықтаймын!

«Соңғы қоңырау» ешқандай мерекемен тең келмейтін, болашақтың асқар шыңына жетелейтін, қайталанбайтын күн. Олай болса, мұғалім бақыты – шәкірт құрметі. Ұрпақ тәрбиесі – ұстазға байланысты. «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсің» дегендей өнегелі ұстаздан жақсы шәкірт шығатыны сөзсіз.

Кезекті оқу жылы аяқталып, мектеп табалдырығынан мыңдаған түлек жаңа өмірге аттанғанымен, келесі оқу жылының да алыста емес екендігін ескерген жөн. Осы орайда тек «Ұй - мектеп» тандемінде ғана біз ортақ, маңызды және игі ісімізде елеулі табыстарға жете алатынымызды естен шығармайық!

Халықаралық балаларды қорғау күні мерекесі дебарша халықтар үшін маңызды мереке. Отанға деген махаббат отбасын сүюден бастау алады.

**Құрметті әріптестер!
Ардақты ата-аналар!**

Қалалық Білім басқармасының басшысы ретінде келесі оқу жылы барысында көптеген міндеттерді жүзеге асыруды қамтамасыз етуіміз керек екендігін ескерте келе, олардың ішіндегі бірқатар басымдықтарды атап өткім келеді:

1. Анврр ждъждъждъжд ждъждъждъжо а ъждъждъ

Осы міндеттердің барлығын әр мектеп басшылығы, әрбір педагог өзінің жадында сақтап, жүзеге асыру үшін жұдырықтай жұмылдырылуы тиіс.

Олай болса, баршаңызға осы қиын да қызықты еңбектеріңізді абыроймен атқарады деген сенім білдіре отырып, зор денсаулық, көтеріңкі көңіл-күй, шығармашылық табыс тілеймін!

Аса құрметпен,
Шымкент қаласы
білім басқармасының басшысы
Сүлейменова Гүлназ Төрәліқызы.

ОСЫ САНДА:

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні
1 маусым – Халықаралық балаларды қорғай күні
Өзбекстан Республикасы ндағы серіктестеріміздің сәлемдемесі
«Үздік ЭССЕ» байқауының қорытындылары шықты
НКАО вас всех высушит!!

ОСЫ САНДА:

ҰСТАЗ БОЛҒЫМ КЕЛЕДІ

3 - бетте

3 - бетте

Воспоминания
президента

В мае Президент страны поделился воспоминаниями о своей матери

«Сегодня — День матерей!

В этот день мне хочется поделиться небольшими воспоминаниями о моей маме, Турар Шабарбаевой. Наша семья, в которой было четверо детей, жила скромно. Мама долгое время по определенным причинам не работала — она занималась домашним хозяйством. Единственным кормильцем был отец. Помимо зарплаты, он время от времени получал гонорары за статьи и книги. В такие дни в доме царила настоящая радость», — написал он на своей странице в Instagram*.

По словам президента, несмотря на желание иметь украшения или нарядную одежду, его мать всегда ставила интересы детей и семьи выше собственных желаний. Даже когда появлялась возможность приобрести что-то ценное, она делала выбор в пользу внуков.

Токаев также вспомнил, как именно слова матери помогли ему принять судьбоносное решение — вернуться в Казахстан в начале 1990 годов.

«Никогда не забуду, как в переломный момент моей жизни, совпавший с распадом Советского Союза, она поддержала меня. В те напряженные дни нужно было решить: остаться в Москве и продолжить работу в министерстве иностранных дел России или вернуться домой. Тогда мама сказала: “Если бы отец был жив, он бы сразу сказал тебе служить Казахстану”. Эти слова прозвучали как приказ. Мама, конечно, знала, что некоторые чиновники внезапно разбогатели, но она не уставала повторять, что такая жизнь недолговечна и ни к чему хорошему не приведет. Она сама вела скромную

Астана. КазТАГ — Глава государства Касым-Жомарт Токаев в День матери опубликовал личное воспоминание о своей маме — Турар Шабарбаевой, передает корреспондент агентства.

Источник:
tokayev_online

жизнь, до конца своих дней ограничивая себя во многом. Часто наставляла меня: “Веди себя чисто, не поддавайся соблазнам, чтобы не было стыдно перед людьми”, — рассказал он.

Как подчеркнул Токаев, именно взгляды матери во многом сформировали его мировоззрение.

«Она всегда меня поддерживала. С детства я рос под ее рассказами, наполненными глубоким смыслом, ее размышлениями и взглядами на жизнь. У нее был дар слова,

и, возможно, она чувствовала, что я с интересом ее слушаю — именно это во многом сформировало мой взгляд на мир. Она учила меня быть сдержанным, внимательно смотреть на окружающее, учиться у достойных людей и брать от них только полезное. Часто говорила: “О чем будешь заниматься днем и вечером — думай с утра. Будь собранным, растерянный человек обречен на неудачу”, — вспоминает глава государства.

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні. Бұл күн 1997 жылы арнайы жарлықпен бекітілген.

Қазақстанда 125 мыңнан астам адам қуғынға ұшырап, 25 мың адам ату жазасына кесілді. Жазықсыз жазаланғандардың қатарында Ә. Бөкейхан, А. Байтұрсынұлы, М. Тынышбаев, М. Дулатұлы, Т. Рысқұлов, М. Жұмабаев, С. Сейфуллин, І. Жансүгіров, Б. Май-лин, С. Асфендияров сынды қайраткерлер мен ұлт зиялылары бар. Саяси құрбандар лагерьлерге жіберіліп отырды. Қуғын-сүргінге ұшыраған азаматтардың әйелдері де Ақмола облысында орналасқан «АЛЖИР» лагерьінде азапталды.

1993 жылы «Жаппай қуғын-сүргін құрбандарын ақтау» туралы заң қабылданған болатын. Соның нәтижесінде жазықсыз жала жабылғандар ақталды.

Ақтау шаралары әлі де жалғасып келеді.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев үндеуінде: «Біз жазықсыз жазаланғандардың әрқайсысын есте сақтау арқылы

КҮНТІЗБЕ

ОТКРЫТЫЙ
СПИСОК

Трагедия не только казахского народа

Президент Токаев посетил музей ГУЛАГа

В День памяти жертв политических репрессий и голода президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев посетил Акмолинский Музейно-мемориальный комплекс жертв политических репрессий и тоталитаризма "АЛЖИР". Здесь в 1938–1953 годах отбывали наказание тысячи невинно осужденных женщин – жен "врагов народа". Токаев возложил к мемориалу цветы и почтил память узниц минутой молчания. Президент ознакомился с экспозицией, в которую входят уникальные документы, личные вещи заключенных и архивные материалы.

«Политические репрессии выпали на долю не только казахского народа. В АЛЖИРе находились в заключении представители более 60 этносов. Поэтому все пострадавшие в ту мрачную эпоху народы должны извлечь уроки из той трагедии, которая никогда не должна повториться», — сказал Касым-Жомарт Токаев.

ТҮЛЕКТІҢ АРМАНЫ

ҰСТАЗ және ШӘКІРТ: ғылыми жетекші Молдагулова Гулжан Молдагуловнамен ►

Ұстаз болу — менің арманым

Мамандық таңдау — өміріңіздің бір кірпішін дұрыс қалау.

Мамандық таңдау дегеніміз — болашағыңның жарқын болуы үшін алғашқы қадамдардың бірі деп ойлаймын.

Мамандықты таңдау үшін адам ең алдымен өзін, өз бейімділігін тануы қажет. Менің жанымға жақын қалаған мамандығым — мұғалім болу.

Шынымды айтсам, мамандық таңдаудан қатты қиналмадым. Себебі ұстаз болу жастайымнан арманым еді. Себебі бала оқыту бұл ұлағатты да ұлы іс. Ол — болашақтың көшбасшыларын тәрбиелейтін тұлға. Ұстаз болу үшін тек кәсіби біліктілік емес, жүректен шығатын сүйіспеншілік пен мейірім қажет. Менің ұстаз болу арманымның негізі балаларға деген махаббаттан, олардың білімге деген құштарлығын арттыруға деген тілектен туындап отыр.

Әкемнен айырылған соң, мен отбасының тірегі болуға тырыстым. Әкемнің орнын ешкім алмастыра алмайтынын түсінсем де, анама қолдау көрсету үшін бауырларыма сабақ үйретіп, оларға тәрбие беруге тырыстым. Бұл менің өміріме жаңа міндеттер мен жауапкершіліктер алып келді. Бірақ ол міндеттер менің бойымдағы ұстаздық мамандығына қызығушылығымнан туындаған да шығар. Бұл қызығушылық маған өмірде дұрыс бағыт пен күш береді. Сол себепті мен де келешекте ұстаз болғым келеді.

Ұстаз болу — бұл үлкен жауапкершілік. Менің ойымша, ұстаздың басты қасиеттері — шыдамдылық, төзімділік, кез келген жағдайда әділ болу. Ұстаздық жол — тек білім берумен шектелмей, ол адамның жүрегіне үміт, сенім және болашаққа деген жарқын көрініс сыйлайды.

Бұл мамандықты таңдаудағы мақсатым — болашақта тек өз бауырларыма ғана бағыт бағдар беріп қана қоймай, басқа да бүлдіршіндерге қуаныш сыйласам, дұрыс бағыт бағдар берсем, ішкі жан дүниесіне құлақ салып, тыңдаушысы, ақылшысы болсам деген ой.

Болашақта мен де өз шәкірттеріме осы жолды көрсетіп, оларға өмірде дұрыс бағыт беретін, жоғары моральдық құндылықтарды меңгерген тұлға болуын қалаймын.

Тұрғынбай Ақерке,

В.Комаров атындағы №7 ЖББМ, 11 «Ә» сынып оқушысы
Түркістан облысы, Мақтаарал ауданы, Атакент кенті.

Ана деген ардақты

*Ана деген ардақты,
Қиын сәтте қолдаған.
Мейірімімен үн қатқан,
Тас жүректі жібіткен.*

*Саған жалғыз сенгенде,
Барын салған өмірде.
Өмір бойы ақыл берер,
Жолың болар әр кезде.*

*Жолың нұрлы, сөзің дана,
Жүрекке жетер сөзің таза.
Таң нұрымен бір тұнғандай,
Сенсіз өмір мұң тынғандай.*

*Сен деп соғар әрбір үміт,
Сен деп жылар көңіл, жүрек.
Ана — биік тағдыр шыңы,
Саған ешкім тең келмейді.*

Мектеп директоры —
Торыбаев Ғалымжан Заханович

КЕЗЕКТІ ЖЕҢІСПЕН ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ!

Қазақстан тарихында елінің болашағы үшін аянбай еңбек еткен тұлғалар аз емес. Солардың бірі — XX ғасырдың орта тұсында саяси аренада жарқырай көрінген Жұмабек Тәшенев.

Қазақ халқының біртуар перзенті, мемлекет және қоғам қайраткері Ж. Тәшенев ел тұтастығы мен ұлттық мүддені қорғау жолында күресті.

Жұмабек Тәшенев — Қазақстанның саяси тарихында ерекше орын алатын қайраткер. Ол 1950-1960 жылдары Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің төрағасы, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының төрағасы қызметтерін атқарды. Ол Кеңес Одағы басшылығының Қазақстанның солтүстік өңірлерін Ресейге беру туралы ұсынысына батыл қарсы шығып, қазақ жерінің тұтастығын сақтауға айрықша үлес қосты.

Оның саяси ұстанымдары мен ерліктері Қазақстанның тәуелсіздік алуына ықпал еткен маңызды тарихи оқиғалардың бірі ретінде сипатталады. А.Тәшеневтің тағылымы бүгінгі ұрпақ үшін ұлттық рух пен патриотизмнің айқын үлгісі ретінде бағаланады.

Кеңес билігі 1960 жылы Қазақстанның солтүстік облыстарын Ресейге беру мәселесін көтергенде, Жұмабек Тәшенев Мәскеудің шешіміне ашық қарсылық білдіріп, Қазақстанның шекарасының өзгеруіне жол бермеді. Оның бұл әрекеті республика басшылығының арасында да үлкен дүрбелең туғызды. Бірақ ол қайсарлық танытып, қазақ жерінің біртұтастығын қорғауда айрықша рөл атқарды.

Бұл тарихи оқиға Қазақстанның тәуелсіздігі жолындағы маңызды қадамдардың бірі болды. Егер сол кезде Тәшенев және оның жақтастары батылдық танытпағанда, бүгінгі Қазақстанның шекарасы мүлдем басқаша болуы мүмкін еді.

31 мая — День памяти жертв политических репрессий

АСТАНА, Sputnik. 31 мая Казахстан отмечает День памяти жертв политических репрессий.

Это официальная памятная дата, утвержденная указом первого президента страны в 1997 году.

В 20-е и 30-е годы в КазССР, как и в ряде других регионах Советского Союза — в особенности на Украине и в Поволжье — был сильный голод, унесший тысячи жизней.

Политическим репрессиям подверглось огромное количество людей — граждан бывшего Советского Союза. С 1921 по 1954 год общее количество осужденных по политическим статьям по всему Союзу составило 3,7 млн человек. Из них к высшей мере наказания было приговорено 642 тысячи — впрочем, многим наказание впоследствии было заменено.

В эти годы были в КазССР были расстреляны Турар Рыскулов, Алихан Бокееханов, Беимбет Майлин,

Магжан Жумабаев, Ахмет Байтурсынов, Абдулла Розыбакиев, Магази Масанчи, Ильяс Жансугуров, Сакен Сейфуллин, Санжар Асфендияров, Халел Досмуханбетов, Жаханша Досмуханбетов и многие другие.

За годы репрессий в Казахстан сослали свыше 5 миллионов человек: сюда в преддверии Великой Отечественной войны были депортированы 800 тысяч немцев, 102 тысячи поляков, 19 тысяч корейских семей, 507 тысяч представителей народов Северного Кавказа, а также крымские татары, турки, греки, калмыки и многие другие.

Всего на территории Казахстана работали 11 учреждений системы Главного управления лагерей и мест заключения (ГУЛАГ): Акмолинский лагерь жен изменников родины (АЛЖИР), Карагандинский исправительно-трудовой лагерь (Карлаг), Даль-

ний, Степной, Песчаный, Камышлаг, Актюбинский, Джезказганлаг, Петропавловский, лагерь Кингир и Усть-Каменогорский.

Также приказом НКВД были осуждены члены семей репрессированных. Для жен, сестер и матерей репрессированных были созданы специальные лагеря.

Спустя много лет КАРЛАГ и АЛЖИР по инициативе первого президента Казах-

стана были превращены в исторические мемориальные комплексы, которые свидетельствуют об антигуманном характере тоталитаризма.

С обретением независимости Казахстана была начата работа по реабилитации жертв политических репрессий. Одним из первых законов, принятых в независимой республике, стал закон «О реабилитации жертв массовых политических репрессий» от 14 апреля 1993 года.

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні

Ерланқызы Акжан,
Түркістан облыстық тарихи-
өлкетану музейінің экскурсия
жетекшісі

Алаш партиясының құрылуы және ұлт зиялылары

XX ғасырдың басы – қазақ халқы үшін тарихи бұрылыстарға толы кезең. Ресей империясының отарлық езгісінен қажыған, ұлттық бірегейлігін сақтап қалуға тырысқан қазақ халқының арман-мүдделері Алаш қозғалысы аясында шоғырланды. Бұл қозғалыс тек саяси партия құрумен шектелмей, ұлттың рухани жаңғыруында символына айналды. Алаш партиясы мен оның маңына топтасқан зиялылар – қазақ тарихының алтын парақтарын жазған тұлғалар. Алаш партиясы 1917 жылы 21-26 шілдеде Орынбор қаласында өткен Бірінші бүкілодақтық съездің шешіміне байланысты құрылған еді. Бұл съезге Ақмола, Семей, Торғай, Орал, Жетісу, Ферғана облыстарынан және Бөкей ордасынан делегаттар қатысқан. Съезде қаралған 14 мәселенің ішіндегі ерекше маңыздысы қазақ қоғамының сол кездегі алдында тұрған мақсаттарына сәйкес қазақтың дербес саяси партиясын құру болатын. Бұл мәселені талқылау барысында съезд іс жүзінде партияны ұйымдастыруға арналған Құрылтай Жиналысына айналады.

Жаңадан құрылған партия қазақ атауының синонимі «Алаш» деген атқа ие болды. 1917 жылдың 21 қараша күні «Қазақ» газетінде Алаш партиясы бағдарламасының жобасы және съез материалдары жарияланды. «Алаш» партиясының өмірге келуі үлкен саяси мәселе еді. Сол кездегі қазақ зиялыларының ғылыми жұмыстарымен де, оқу-ағарту ісімен де, алғашқы қазақ тілінде басылымдар шығару әрекетімен де, көркем әдебиетімен де айналысқанын көруге болады.

«Алаш» партиясы бағдарламасының жобасындағы тоғызыншы тарауда «Ғылым-білім үйрету» жөнінде

- оқу ордаларының есігі кімге де болса ашық, ақысыз болуы;
- жұртқа жалпы оқу жайлы; бастауыш мектептер ана тілінде оқылады;
- қазақ өз тілінде орта мектеп, университет ашуға;
- оқу жолы өз алдына автономия түрінде болуы;
- үкімет оқу ісіне кіріспеуі;
- мұғалімдер-профессорлар өзара сайлаумен қойылуы;
- ел ішінде кітапханалар ашы

лу туралы айтылады.

- газет шығаруға, кітап бастыруға еркіншілік – деп көрсетілген.

Қазақ зиялылары саяси еркіндік пен ұлттық автономияны мақсат етіп, заманауи саяси қозғалысқа бастамашы болды. Алаш партиясының басты мақсаты – қазақ елінің тәуелсіздігін, теңдігін қамтамасыз ету, демократиялық қоғам орнату болды.

Партия бағдарламасында халық билігі, сөз және баспасөз еркіндігі, сот тәуелсіздігі, оқу-ағарту, дін бостандығы сынды принциптер қамтылды. Бұл – сол кездегі еуропалық демократиялық партиялар деңгейінде жасалған саяси бағдарлама еді.

Алаш қозғалысының негізін қалаған ұлт зиялылары – Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Міржақып Дулатов, Жаханша Досмұхамедұлы, Халел Ғаббасов, Мұстафа Шоқай сынды тұлғалар. Олар өз дәуірінің білімді, саяси сауатты, ұлтшыл азаматтары еді. Петербор, Қазан, Мәскеу секілді ірі қалаларда білім алған бұл азаматтар қазақ даласының өркениетті болашағы үшін аянбай еңбек етті.

Ұлт зиялылары қазақ тілінде мерзімді басылымдар шығарып, ұлттық мектептердің ашылуына мұрындық болды. Олардың еңбегі тек саяси деңгейде ғана емес, мәдени, рухани салаларда да үлкен өзгерістерге әкелді. Алаштың жетекшісі Әлихан Бөкейханның сөзімен айтқанда, «Ұлтқа қызмет ету – білімнен емес, мінезден».

Бұл мақалада XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамындағы саяси және әлеуметтік өзгерістердің нәтижесінде пайда болған Алаш партиясының құрылуы мен оның жетекші зиялыларының рөлі қарастырылады. Мақалада партияның құрылу себептері, мақсаттары, бағдарламасы және оның жетекші тұлғаларының қызметі талданады. Алаш қозғалысының тарихи маңызы мен қазіргі Қазақстан қоғамындағы орнына назарға алынады.

XX ғасырдың басы қазақ халқы үшін тарихи өзгерістер мен жаңғыру кезеңі болды. Ресей империясының отарлық саясатына қарсы тұру, ұлттық мүддені қорғау және тәуелсіздікке ұмтылу мақсатында қазақ зиялылары бірігіп, саяси қозғалыс

Әлихан Бөкейхан (1866–1937) — Алаш партиясының жетекшісі, көрнекті қоғам қайраткері, публицист. Ол Ресей Мемлекеттік Думасының депутаты болып сайланып, қазақ халқының мүддесін қорғады. Әлихан Бөкейхан Алаш автономиясының құрылуына үлкен үлес қосты.

құрды. Осы қозғалыстың нәтижесінде 1917 жылы Алаш партиясы құрылды. Бұл партияның құрылуы мен оның жетекші зиялыларының қызметі қазақ қоғамының саяси және мәдени дамуына үлкен әсер етті.

Алаш партиясының құрылу себептері.

Алаш партиясының құрылуына бірнеше себептер әсер етті:

Отарлық саясатқа қарсы тұру: Ресей империясының қазақ жерін отарлау саясаты, жер мәселесі, тіл мен дінге қысым көрсету қазақ зиялыларын бірігуге итермеледі.

Ұлттық автономияға ұмтылу: Қазақ халқының өзін-өзі басқару құқығын алу, ұлттық автономия құру идеясы партияның басты мақсаттарының бірі болды.

Білім және мәдениетті дамыту:

Қазақ қоғамында білім беру, мәдениет пен ғылымды дамыту қажеттілігі партияның бағдарламасында көрініс тапты.

Ахмет Байтұрсынұлы (1872–1937) — қазақ тіл білімінің негізін қалаушы, ағартушы, публицист. Ол қазақ әліпбиін жасап, "Қазақ" газетін шығарды. Ахмет Байтұрсынұлының еңбектері қазақ халқының рухани дамуына зор ықпал етті.

АЛАШ ПАРТИЯСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Алаш партиясының бағдарламасы 1917 жылы жарияланды және онда келесі мәселелер қамтылды:

Мемлекеттік құрылым: Демократиялық республика орнату, биліктің халыққа тиесілі болуы.

Ұлттық автономия: Қазақ халқының ұлттық автономиясын құру.

Жер мәселесі: Жердің халыққа тиесілі болуы, жерді сатуға тыйым салу.

Білім беру: Халыққа білім беру жүйесін дамыту, ана тілінде оқыту.

Дін мәселесі: Дін бостандығын қамтамасыз ету.

Алаш қозғалысы қазақ халқының саяси және рухани оянуына зор серпін берді. Алаш партиясының құрылуы сол уақыттағы қоғамдық-саяси жағдайға, яғни Ресей империясының әлсіреуі мен империя құрамындағы халықтардың азаттыққа ұмтылуына тікелей байланысты. Бұл партияның құрылуы — қазақ зиялыларының ұйымдасқан саяси күшке айналғанының айғағы. Алаш партиясы арқылы ұлт зиялылары ел болашағына қатысты нақты бағдарлама ұсынып, ұлт-

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні

Алаш партиясының құрылуы және ұлт зиялылары

Ерланқызы Акжан,
Түркістан облыстық тарихи-
өлкетану музейінің экскурсия
жетекшісі

Міржақып Дулатов (1885–1935) — жазушы, публицист, қоғам қайраткері. Ол "Оян, қазақ!" атты еңбегінде халықты білім алуға, оянуға шақырды, Алаш қозғалысының белсенді мүшесі болды.

Жаханша Досмұхамедұлы (1887–1938) — заңгер, Алаш Орда үкіметінің батыс бөлімшесінің төрағасы. Ол қазақ халқының құқықтық мәселелерін шешуге атсалысты.

Халел Досмұхамедұлы (1883–1939) — дәрігер, ғалым, ағартушы. Ол медицина, биология салаларында еңбек етіп, қазақ тілінде оқулықтар жазды. Халел Досмұхамедұлы Алаш қозғалысының білім және ғылым саласындағы жетекшісі болды.

Мұстафа Шоқай (1890–1941) — Түркістан автономиясының жетекшісі, эмиграцияда жүргенде Түркістанның тәуелсіздігі үшін күресті. Ол шетелде "Яш Түркістан" журналын шығарып, түркі халықтарының бірлігі мен тәуелсіздігі идеясын насихаттады.

тың саяси санасын қалыптастыру жолында елеулі еңбек етті. Партия өз қызметін бастамас бұрын, қазақ зиялыларының басым көпшілігі әр өңірде ұлттық мәселелерге қатысты баспасөз беттерінде пікір білдіріп, ағартушылық жұмыстар жүргізіп жүрді. Бұл тұлғалар білімнің, ғылымның, өнер мен мәдениеттің, заң мен құқықтың маңызын терең түсінді және қазақ халқының отарлық езгіден шығуы үшін ең алдымен саяси сана мен ұлттық бірлік қажет екенін ұғынды. Алаш қозғалысы осы ұстанымдарды нақты іске асыру жолындағы әрекетке айналды.

Партияның негізін қалаушылардың бірі — Әлихан Бөкейхан, оның тұлғалық болмысы мен саяси көзқарасы бүкіл қозғалыстың мазмұнына нықтап берді деуге болады. Әлихан өз заманының заманауи білімін игерген, патша өкіметінде, кейінгі уақыттағы кеңестік жүйенің де осал тұстарын көре білген саясаткер болды. Ол өзінің барлық саналы ғұмырын қазақ халқының дербестігі мен теңдігі жолындағы күреске арнады. Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатов үшеуі — «Алаштың үш арысы» атанған, олар тек саяси ғана емес, рухани көшбасшы ретінде де ұлт санасына терең әсер етті.

Алаш зиялыларының тағы бір ерекшелігі — олардың бәрі де жан-жақты білімді, бірнеше тілді меңгерген, өз заманындағы Еуропа мен Ресей ойшылдарының еңбектерімен таныс, ұлттық мүдде тұрғысынан ойлай білетін тұлғалар еді. Олар қазақ халқының рухани құндылықтарын, дінін, тілін, дәстүрін сақтап қалу үшін күресті. Ахмет Байтұрсынұлы қазақ жазуын реформалап, тілді жүйелеп, грамматикалық еңбектер жазды. Ол тілдің — ұлттың жаны екенін айтып, қазақ тілінің ғылыми негізін қалады.

Міржақып Дулатов болса, әдебиет пен публицистика арқылы саяси ой таратты. Оның «Оян, қазақ!» атты еңбегі — тек поэзиялық жинақ емес, халықты сілкіндіретін, оятатын ұран болды. Бұл кітапта автор елді намыс пен рухқа шақырып, халықты надандық пен бағыныштылық күйден арылуға үндеді.

Алаш зиялыларының ішінде заңгерлер мен дәрігерлер де болды. Жаханша және Халел Досмұхамедұлы — білім мен ғылымның мемлекет құруда шешуші рөл атқаратынын дәлелдеген тұлғалар. Олар Алаш Орда үкіметінің батыс бөлігінде әскери құрылым құрып, жергілікті билік жүйесін ұйымдастыруға атсалысты.

Сонымен қатар, олар қазақ бала

лары үшін мектептер ашып, қазақ тілінде оқулықтар жазуға үлкен үлес қосты. Халел Досмұхамедұлының медицина және биология саласындағы еңбектері қазіргі ғылым үшін де маңызды.

Алаш зиялыларының бірі, әрі кеңестік идеологияға қарсы күресті эмиграцияда жалғастырған тұлға — Мұстафа Шоқай. Оның өмірі қазақ халқының тәуелсіздікке ұмтылуының символына айналды. Мұстафа Шоқай эмиграцияда жүрсе де, Түркістан халықтарының бірлігі мен азаттығы үшін күресті тоқтатпады. Ол Еуропадағы ірі басылымдарда мақалалар жариялап, әлемдік қауымдастықты түркі халықтарының жағдайынан хабардар етуге тырысты.

Алаш зиялыларының барлығы да өз өмірлерін ұлтына қызмет етуге арнаған нағыз патриоттар еді. Олар материалдық байлықпен мансапты емес, ұлт болашағын ойлап, күрес жолын таңдады. Кеңестік жүйе оларды қуғындап, «ұлтшылдар», «буржуазияшыл интеллигенция» деп жала жапты. Бірақ олар армандаған ұлттық тәуелсіздік идеясы кейінгі ұрпаққа үлгі болып, Тәуелсіз Қазақстанның негізіне айналды.

Бүгін де Алаш идеясы тек тарих беттерінде ғана емес, қазіргі ұрпақтың санасында да қайта жаңғырып жатыр. Алаш зиялылары армандаған білімді, біртұтас, егемен ел болу идеясы — қазіргі Қазақстан дамуының басты бағдарларының бірі. Олар жазып қалдырған еңбектер, айтқан ойлар, көтерген мәселелер — әлі де өзектілігін жоймаған құндылықтар.

Алаш партиясы мен оның жетекшілері ұлттың саяси тарихында үлкен із қалдырды. Олар өз заманының шеңберінен шығып, болашақтың негізін қалады. Сол себепті де олардың есімдерін, еңбектерін ұмытпай, жаңа ұрпаққа жеткізу — бүгінгі күннің міндеті.

Алаш қозғалысы — бұл тек саяси ұйым емес, ұлттың жан дауысы, ар-ұяты мен рухының жаңғыруы. Алаш зиялылары заманының жәй ғана қызметшілері емес, ұлы идеялардың тұлғалануына айналған парасат иелері болды. Олар үшін мемлекет — тек басқару құрылымы емес, ол — тілімен, дінімен, дәстүрімен, тарихымен тұтасқан халықтың киелі мекені. Сондықтан Алаш идеясының мәнін түсіну үшін оны саяси оқиға ретінде емес, ұлттық сана-сезімнің, рухани ұмтылыс

Адамның адамшылдығы... жақсы ұстаздан болады. (Абай Құнанбаев)

31 мамыр – саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні

Ерланқызы Акжан,
Түркістан облыстық тарихи-
өлкетану музейінің экскурсия
жетекшісі

Алаш партиясының құрылуы және ұлт зиялылары

тың көрінісі ретінде қарау қажет.

Алаш зиялылары тарих сахнасына шыққанда қазақ қоғамы ғасырлар бойы қалыптасқан көшпелі өркениеттен отарлық-аграрлық жүйеге өтіп, өзіндік бағыт-бағдарын жоғалту қаупінде тұрған. Дәл осы өтпелі дәуір — парасатты, саналы, білімді көшбасшыларды қажет етті. Алаш ұраны — халықтың ен жарлығынан оянуына, мәңгірттіктен арылуына шақырған сілкініс еді. Олар «халық» деген ұғымды тек этникалық бірлік ретінде емес, өзін-өзі билеуге құқылы тарихи субъект ретінде қарастырды.

Алаш идеологтары Еуропа ағартушыларының, орыс революционерлерінің еңбектерін терең меңгеріп, солардың тәжірибесін қазақ топырағына бейімдеді. Олар Француз революциясының «бостандық, теңдік, бауырмалдық» қағидаларын қазақы болмыспен ұштастырып, жер мен тіл мәселесін ұлттық қауіпсіздік мәселесі деңгейіне дейін көтерді. Әлихан Бөкейханның: **«Автономиясыз ел — жетім бала»** деген сөзі олардың саяси ұстанымын түйіндейді.

Зиялылар үшін білім — билікке апарар жол ғана емес, рухани жаңғырудың басты құралы болды. Олар ескі медреселік оқуды сынға алып, жаңа, зайырлы оқу жүйесін қолдады. Бұл орайда олардың педагогика, психология, тілтану, әдебиеттану салаларында қалдырған мұралары — бүгінгі күнге дейін маңызын жоймаған баға жетпес қазына. Ахмет Байтұрсынұлының **«Тіл — адамның адамдық белгісінің зоры»** деген сөзі — олардың рухани тұжырымдарының түйіні.

Алаш қозғалысының ерекше бір қыры — оның көпвекторлы сипаты. Олар тек қазақ ұлтының мәселесін көтеріп қана қоймай, бүкіл Түркістан, бүкіл мұсылман жұртының да болашағын ойлады. Бұл Мұстафа Шоқайдың эмиграциядағы қызметінен анық көрінеді. Ол **«Түркістан — түркілердің алтын бесігі»** деп, түркі бірлігін саяси идеядан гөрі өркениеттік миссия ретінде ұсынды. Оның күресі — бір ұлттың ғана емес, тұтас Шығыс өркениетінің өз орнын табуына бағытталған болатын.

Алаш зиялыларының өмір жолында трагедия мен үміт қатар өрілді. Кеңестік қуғын-сүргін олардың денін жұтып жіберді, бірақ рухын жоя алмады. Алаш идеясы — тасты жарып шыққан гүлдей, тоталитарлық жүйе тұсында да жоғалмады. Олардың шығармалары, идеялары жасырын түрде халық арасына тарап, ұлттық сананың отын сөндірмей отырды. Тіпті кеңестік жылдарыда «Алаш» сөзі айтылмаса да, оның рухы жасырын насихатталып отырды.

Алаш зиялылары тарих сахнасынан кетсе де, олардың ұстанымдары — қазақ мемлекетінің идеялық іргетасына айналды. Тәуелсіз Қазақстан — сол идеялардың жемісі, жалғасы. Бүгінгі рухани жаңғыру мен ұлттық бірегейлік мәселелеріде Алаш идеялары мен үндесіп жатыр. Тәуелсіздікті сақтау, жерге ие болу, тілді қорғау, білім мен ғылымды дамыту — бәрі де Алаш заманынан келе жатқан аманаттар.

Олар бізге «қалай өмір сүру керек?» деген сұрақтан бұрын, «қалайша ұлт болып қаламыз?»

деген мәселені мұра етіп қалдырды. Бұл сұрақ әлі де өзекті. Алаш зиялылары — көкжиекті көре білетін көрегендер еді. Олар уақытты ғана емес, кеңістікті де басқарды. Қазіргі қоғамның басты парызы — сол аманатқа адал болу, сол рухты жаңғырту.

Алаш қозғалысы мен оның ұлы тұлғалары қазақ халқының ХХ ғасырдағы тарихи тағдырына түбегейлі өзгеріс әкелген, ұлттық болмысты қайта жаңғыртқан ұлы жаңғырудың бастауы болды. Бұл қозғалыс — бір ғана саяси партияның құрылуынан әлде қайда кең ұғым. Алаш — бұл ұлттың өзін-өзі тануының, өзінің түп-тамыры мен тағдырына терең бойлауының, болашағына көз тіккен биік өркениеттік ұмтылыстың символы.

Алаш зиялылары — өз дәуірінің интеллектуалдық элитасы. Олар жан-жақты білім алған, әлемдік ой-санаға қанық, өз халқының тілін, дінін, дәстүрін жан-тәнімен сүйген азаматтар еді. Олардың әрқайсысы — бір-бірімен теп, әр сөзі — ұлт үшін жазылған тарихи өсиет. Әлиханның саяси кемеңгерлігі, Ахметтің тілге сіңірген қызметі, Міржақыптың әдеби мұрасы, Мұстафаның жанандық деңгейдегі күресі — бәрі-бәрі осы бір ұлы қозғалыстың шынайы тереңдігін көрсетеді.

Алаш зиялыларының тарихтағы ролін қарапайым саяси күреспен шектеп қою — олардың еңбегін кеміту болар еді. Олар ұлтты тек саясатпен емес, біліммен, ғылыммен, мәдениетпен жаңғыртты. Қазақтың сауатын ашып, мектептер салып, оқулықтар жазып, ұлттық баспасөзді жолға қойды. Олар үшін ұлтқа

қызмет ету — шен мен шекпен үшін емес, жүрек қалауы мен ар-ожданның дауысы болатын. Бұл — нағыз миссия, мәңгілік рухани серт.

Алаш идеясы — ұлттық мемлекет болу жолындағы ең алғашқы айқын тұғырнама. Алаш — бүгінгі тәуелсіз Қазақстанның идеялық арқауы, рухани іргетасы. Бүгінгі егемен еліміздің әрбір жетістігі, әрбір даму кезеңі — сол арыстар армандаған биіктің бір белесі. Біз бүгін Алаш қайраткерлерін тек құрметпен еске алып қана қоймай, олардың идеяларын қайта тірілтіп, бүгінгі күннің талабына сай жаңғыртуымыз керек. Ұлттық тілдің, тарихи жадтың, ұлттық тәрбие мен мәдениеттің тағдыры — солар бастаған жолдың жалғасы. Алаш арманы — ұлттық дербестік, рухани кемелдік, әділетті қоғам — бұл идеялар ешқашан ескірмек емес. Егер біз Алаштың асыл мұрасын жас ұрпақтың санасына сіңіріп, оның тағылымын мемлекеттілік пен тәуелсіздік ілімінің негізі ретінде қарай білсек, еліміздің келешегі кемел болары сөзсіз. Алаш зиялылары — өткеннің көлеңкесі емес, болашақтың жарығы. Олар — ел болу үшін басын бәйгеге тіккен ардақтылар. Олар — уақытша билік үшін емес, мәңгілік ұлт үшін күрескендер.

Сондықтан Алашты тану — тарихты ғана емес, өзімізді тану. Алашты құрметтеу — өткенге тағзым ғана емес, болашақ алдындағы жауапкершілік. Ал Алаш идеясын іске асыру — мәңгілік ел болудың басты шарты. Өйткені Алаш — бұл тек сөз емес, рух. Бұл тек қозғалыс емес, құндылық. Бұл — қазақ болып қалудың киелі кілті.

ТРОЕЧНИКИ ОКАЗАЛИСЬ УСПЕШНЕЕ ОТЛИЧНИКОВ

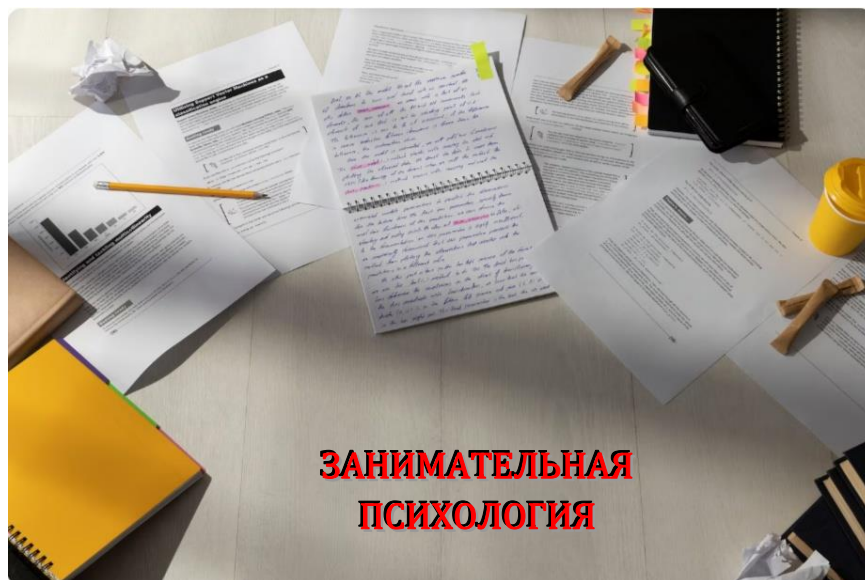
Они лучше адаптируются к стрессовым ситуациям.

Троечники становятся успешнее отличники, уверяет клинический психолог Мариана Абрамитова, которую цитирует Пятый канал. По ее словам, те, кто учились хуже, могут лучше адаптироваться к стрессовым ситуациям.

Специалист пояснила, что еще за школьной партой они вырабатывают иммунитет к трудностям и учатся преодолевать их, исправляя плохие оценки.

Благодаря этому в более взрослом возрасте им легче реагировать на стрессовые ситуации и сохранять рассудок.

При этом, продолжила она, дети, от которых строго требуют идеальной успеваемости, всегда находятся в напряжении. «Они по жизни с большими страхами идут и меньшего добиваются», — отметила психолог.

Басқаларды үйрете жүріп біз өзіміз үйренеміз. (Сенека)

Досыбай Н. Ж., Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейі, жұрышылықпен байланыс жөніндегі менеджер

Жандарбек М. Д., Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейі, экспозициялық көрмелік қамтамасыз ету бөлімінің меңгерушісі

1928-1937 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ ЖАППАЙ КӘМПЕСКЕЛЕУДІҢ САЛДАРЫ

Тәуелсіздігімізді алып, егеменді ел болып жатқан кезде ұзақ жылдар бойы отаршылдықтың тұтқынына түскен санамыз қайта жанданып, даму үрдісін бастан өткізуде. Кеңес үкіметі кезіндегі айтылмаған, айтылуға тыйым салынған көптеген тарихы құнды деректерімізді зерттеуге бет бұрып жатырмыз. Соның бір жарқын көрінісі ретінде ұлттық демографиямызда орын алып отырған өзгерістерден айқын байқалады. Кейінгі жылдары қазақ халқының демографиялық мәліметтерді білуге деген қызығушылығы артып, қазақ ұлты өз жерінде қалай азшылыққа ұшырады деген сауалдар әркімді де ойландырады сөзсіз.

Тарихқа көз жүгіртетін болсақ Қазақстанда ХХ ғасыр ірі тарихи оқиғалармен ерекшеленеді. Өткен ғасырдың алғашқы жартысы – қазақ халқының өмірінде бетбұрысты кезең деп саналады. Әсіресе 20–30 жылдарындағы ашаршылық апаты немесе «Ұлы жұт» қазақ тарихының қасіретті беттерін айғақтайды. Зерттеуші ғалымдар осы мәселемен айналысып, Қазақстанда халқы бір ғасырда үш бірдей ашаршылықты бастан кешкен және оны үш кезеңге бөліп қарастырады:

- 1919 - 1922 жылдардағы аштық (1,5 млн адам)
- 1931 - 1933 жылдардағы аштық (2,5 млн адам)
- 1946 жылдары болған аштық.

Әрине, бірінші ашаршылық та сұмдық болды. Бірінші ашаршылық 1919–1922 жж. болған. Осы жылдары аштық кезінде 1,5 млн жуық адам шығыны болды. Ол көбінесе елдің оңтүстік аймақтарын қамтыды, нақ осы және басқа да деңгейде Қазақстанның барлық тұрғындары да зардап шекті. Екінші ашаршылық, әртүрлі мәліметтер бойынша, 1930-жылдарда 1,5 млн-нан 2,5 млн. адамға дейін болды. Ал, үшінші ашаршылық соғыстан кейінгі еліміздегі экономикалық ахуалдарға байланыты туындады. Бірақ та, бұл ашаршылық сол жылдары халықтан жасырын түрде ұстады. Осылайша, қазақтар іс жүзінде 15–20 жылдың ішінде халқының жартысына жуығынан айырылған. Әлемдік тарих мұндай кең ауқымды ашаршылықты білген емес. Сондықтан, осы қасіретті әрбір қазақ білуге міндетті және есте сақтап, ұмытпауымыз тиіс.

Қазақ жерінде ашаршылық салдарынан демографиялық ахуал күрт төмендеп кеткен болатын. Оның айқын көрінісі ретінде тарих беттерінде қалған 1931-1933 жылдары қазақ халқының басына төнген ең бір қасіретті «Ұлы жұт» кесірінен күні бүгінге дейін қазақ халқы өз жерінде демографиясы жағынан азшылыққа ұшырап отыр.

Батыстық немесе ресейлік ғалымдар ашаршылықтың болу себебі ауа райының қолайсыздығынан, құрғақшылық болып егіннің шықпай қалғанынан немесе жұқпалы аурулардың таралуынан деген сияқты асыра сілтеулерден іздейді. Ашаршылық кезінде қаншама қазақ қыршынынан қиылды. Оған дәлел мұрағат қойнауында сақталған көптеген ресми құжаттар. Ұлт зиялысы М. Тынышбаевтың есебі бойынша «Қазақстанда 1917 жылы 2 910 000 қазақ өмір сүрген болса, ал М. Г. Сириустың 1924 жылғы жүргізген санағы бойынша қазақ-

тар саны 1965 443 әрең жетіп жығылған» - деген мәліметтер көрсетілген. Ал, белгілі демограф-ғалым М. Тәтімовтің есептеуінше "1931–1933 жж. ашаршылық Қазақстанда өмір сүрген 2,5 млн адамның, соның ішінде 2,3 млн қазақтардың және 200 мың келімсектердің қайтыс

теулерінде қазақ халқының сан жағынан кему көрсеткішінде шамалы айырмашылықтар байқалады. Мәселен, А. Н. Алексеенконың мәліметтерінде 1939 жылғы қазақтың саны 2 млн 328 мың адам делінген.

Төмендегі кестеден көре аламыз (1 кесте):

1926 - 1939 жж. Қазақстанның халық саны

	1926 ж.		1939 ж.	
	Халық саны, мың адам	Үлес салмағы, %	Халық саны, мың адам	Үлес салмағы, %
Жалпыхалық саны	6 230	100	6 395	100
Қазақтар	3 628	58,2	2 328	36,4
Орыстар	1 275	20,5	2 636	41,2
Украиндар	860	13,8	677	10,6
Немістер	59	1,0	85	1,3
Басқа ұлттар	408	6,5	669	10,5

болғаны анықталды. Отырықшы келімсектер арасында аштықтан өлгендер 10%-ға жетсе, көшпенді қазақтар арасында бұл көрсеткіш 52–53%-н асып кеткен. Осыдан 17–18% жергілікті тұрғындардың Қазақстаннан біржола көшіп кеткен"-деген мәліметтерді есепке алсақ, қазақ халқының саны өз жерінде осы кезеңде 70% дейін кемігені көрінеді. Бұл деректер осыған дейін жарияланған мәліметтердің орташа есебімен сәйкес келеді. Тағы бір естелігінде ағамыз М. Тәтімов: «1879, 1926, 1939 жылдардағы халық санағының нәтижелері жөніндегі мәліметтерді қолға түсіріргенмін. Көзімнің жеткені – 1939 жылғы санақта қазақ халқының санын айтарлықтай асырып жазғандығын аңғардым. Сонда, озбыр саясат «орыс емес» ұлттарды аяусыз қырып-жойғандығын жасырып қалғысы келген», - деп пайымдаған болатын.

1879 жылғы санақта қазақтар 5 млн. болса, арада 42 жыл өткен соң 1939 жылғы санақта қазақтар 2 млн. 300 мың болды. Яғни екі есе азайды. Осыған қарап отырып, 42 жылда қазақтар азамат соғысы, байларды кәмпескелеу, жаппай колхоздастыру, 1932–33 жылдардағы аштық, 1937–38 жылдардағы репрессия салдарынан миллиондаған адамынан айрылған деуге әбден болады. Осы екі санақ арасында орыстар – 30, өзбектер – 24, қырғыздар – 16 пайызға көбейсе, қазақтар – 22 пайызға, украиндықтар – 21 пайызға кеміген.

Көптеген мұрағат деректері мен жарияланған материалдары негізінде ауыл тұрғындарының негізгі даму бағыттары анықталады. Сол сияқты 1920–1930 жылдардағы ашаршылық және оның демографиялық зардаптары, жаппай қоныс аудару, көші-қон, 1930-1940 жылдардағы қуғын-сүргінге ұшыраған халықтардың жер аударылуы мәселелер қарастырылған.

Яғни, бұл ғалымның зерттеуі бойынша әртүрлі есептеулер мен түзетулерге сүйенгенде, 1930-шы жылдарғы қазақ халқының аштан қырылуы 1 миллион 840 мың немесе қазақтың 47,3 пайызы құрайды. Бүкілодақтық халық санақтары бойынша әртүрлі авторлардың зерт-

XX ғасырдың 30-жылдар басында өткерген сол бір нәубет ашаршылықты жасаған, жаппай ұжымдастыру идеологиясының негізін салушы, сонымен қатар Қазақстандағы «Кіші Қазан» төңкерісінің негіздеушісі, Сталиннің ұртоқпағы – Ф. Голощекин болатын. Голощекиннің келе сала қолға алған ісі – жаппай кеңестендіру жүйесін енгізіп, қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлі шаруашылығын өзгертуге бағытталған идеясы. Күштеп ұжымдастыру тәсілдері астық, ет дайындау науқанын көп мөлшерде орындау қажеттігіне қарамастан, қазақ көшпелі өмір салтын отырықшыға айналдыру стратегиясы 1929 жылдан бастап Қоныстандыру басқармасының әзірлеген шаралары негізінде жүзеге асырыла бастады. Ауылшаруашылық өнімдерін күштеп дайындау жоспарына қазақ қоғамы кеңестендіру саясатына мойынсұна қоймады, себебі ғасырлар бойы қалыптасқан көшпелі халықтың ұлттық дәстүрлі шаруашылығы жаңа таптық жүйені жылдам қабылдауға дайын емес еді.

Досыбайұлы Жұман 1889 жылы қазіргі Түркістан облысы, Ордабасы ауданы, Ақжол елді-меке-нінде дүниесігін ашқан. XIX ғасырдың аяғымен XX ғасырдың бас кезінде, Патша өкіметінің отарлау саясаты мен, кеңес өкіметінің сұрқия саясатының қиыншылығын басынан өткізіп, 1914-1918 жылдардағы бірінші дүниежүзілік соғыс және 1916 жылғы Ұлт азаттық көтерілістің қиыншылығын көріп, 1931-1933 жылдардағы жаппай белең алған ашаршылық пен қанды қырғын мен 1937-1938 жылдардағы жаппай қуғын-сүргін жылдарында отбасын аман алып қалу жолында, қазіргі Өзбекстан жеріндегі Ташкент облысына қоныс аударып, 1942 жылы ағамыз өзінің кіндік қаны тамған жеріне қайта оралған болатын. Досыбай Жұман өз құжатын жоғалтып алыпты, Әжем бізді аштықтан аман алып алған, Сенің Атаң деп айтқан сөздері әлі есімде, мен Әжемнің баласы болып өскенмін, үйдің үлкені болған соң, біздің көршіміздегі барлық молдалар мен басы байлы туысқан аталарың Намазын көпшіліктен тығылып, жер төледе оқитын, егерде көршілер көріп қойса айтып қоймасын деп, 1931

1928-1937 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ ЖАППАЙ КӘМПЕСКЕЛЕУДІҢ САЛДАРЫ

Досыбай Н. Ж., Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейі, жұрышылықпен байланыс жөніндегі менеджер

Жандарбек М. Д., Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейі, экспозициялық көрмелік қамтамасыз ету бөлімінің меңгерушісі

жылы бізді Өзбекстанға Ташкентке көшіріп алып кеткен, сол жақта бағбан болып, сауда жасап, бізді аштықтан аман алып қалған. Біз 1942 жылы қайтып елімізге көшіп келгенбіз. Менің үлкен қызым 1942 жылғы деп айтып отыратын, ал менің Нағашыларым Арқалықтан ол жақта бізден көп 1931-1937 жылдары Қазақтар көп қырылған. Торғай, Ақтөбе, Қостанай, Ақмола жерінде қазақ-тардың саны күр азайып, шет ауып кеткен екен.

Қазақстандық тарихшы А. Н. Алексеенконың еңбектері Қазақстандағы ауыл тұрғындарының табиғи және көші-қон қозғалысын, халық саны-ның өсу динамикасы және оның ұлттық құрамын зерттеуге арналған.

1939-1945 жылдары аралығында бүкіл дүние-жүзін дүрліктірген екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында, қиыншылықты бастан өткізіп, 1942 жылы өзінің туып-өскен отанына, кіндік қаны тамған жеріне қайта оралып, тылда жұмыс атқарған болатын. 1942 жылы Ұлы отан соғысының қиын-қыстау кезінде, тылда жұмыс атқарып, 1954-1957 жылдардағы тың және тыңайған жерлерді игеру кезінде аянбай еңбек еткен, атамыз Досыбайұлы Жұманның бізге қалдырған аманат қаруының жартысын, осы Түркістан облысы өлкетану мұражайына тап-сырғалы ортырмын. Ұлы отан соғысы жылдарында тылда жұмыс атқарғанда берілген кеңестік қорғаныс әскерінің қаруын көрмеге сыйға тартып отырғаныма мен жеке өзім қуаныштымын. Мен Досыбайұлы Жұманның немересі, тарихшы, саясаттанушы магистр Досыбай Нұрлыбек Жолдасбекұлы.

Бұл тарихы жәдігер қарудың егесі Досыбайұлы Жұман атам 1976 жылы өмірден өтіп, Әжем Досыбай Ізте менің жеке сақтап қарауыма аманат етіп қалдырған. Осы жеке қарудың егесін естен шығармай аманатын Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейіне тапсырып отырмын. Немересі Досыбай Нұрлыбек Жолдасбекұлы атынан.

Бұл қару 1859 жылы кеңестік әскерлердің тапсырысы бойынша жасалған. Маған бұл қарудың жартысын, менің әжем Досыбай Ізет аман етіп тапсырған болатын. Мен жеке өз басым көпшілікке белгілі болысын деп, осы сіздердің мұражайларыңыздағы көрмеге беріп отырмын. Менің атам Досыбайұлы Жұман атамның қазақ халығы мен отбасы үшін жасаған ерлігін әр уақытта көпшілік қауымға айтып жүремін.

Атам Досыбайұлы Жұманның жеке қолына ұстаған қаруы фото-суретте жақсы көрсетілген. Мен бұл қаруды көзімнің қарашығындай сақтап, Шымкент қаласы Түркістан облыстық тарихи-өлкетану музейіне өтікізіп, осы қарудың түр-сипатын жазып, музей мекемесіне тапсырдым.

Қазақ елім шаттығымының белгісі

Тәуелсіздік бұл халқымының еншісі
Қаншама жыл қаншама күн өтседе
Ел басымыз бұл бостандық елшісі

Қазағым деп қазақ елін мақтайын
Тарихымды мен жүректе сақтайын
Аңыз тұнған тарихымның белгісін
Мен осылай жырмен жазып ақтайын

Қазақстан байтақ елім асқарым
Жарқырайды күнмен түнім аспаным
Байтақ жердің туын көкке көтерген
Тәуелсіздік ерік пен елдік дастаным

Еркіндік пен ерік берген халқыма
Бас иеміз сақтаған ата-салтына
Өтсе өмір өтсе тарих жазылып
Сөз айтамыз Қазақстан атына

Жырдан тұнған сырдан тұнған еліме
Біз арнаймыз Қазақстан жеріне
Бостандық пен ерік берген халқыма
Қонсын бақ құс өзенімен көліне

Осы сөзді арнап келем қалама
Нұрын шашқан кеңбайтақ елді далама
Желтоқсанның туын көкке көтерген
Жастарымды тарихым еске алама

Құтты болсын тәуелсіздік емін- еркін
Жеткізем мен халқыма сөздің көркін
Желтоқсанды қадір тұтып тұрған елге
Орындалсын әр қашанда берген сертін

Қорыта келгенде мамандардың айтуынша, ашаршылық басталған 1932 жылы туылған 10 қазақтың біреуі ғана аман қалып отырған. Халықтың жалпы қасіреті жадында сақталып қалған елін сүйген азаматтар Кеңестік биліктің қатаң бақылау саясатына қарамастан, тарихтың ащы шындығын болашаққа жеткізуге тырысып жатты. Әрбір қазақ шаңырағын шайқалатын ашаршылық тарихына қызығушылар саны жылдан-тижалға артып келеді. Себебі, ашаршылық қасіреті елдің жадынан ешқашан ұмытылған емес және ұмытылмайды. Ал, бүгінгі ұрпақ кеңестік дәуірдегі әлеуметтік тәжірибелер, адам құқықтарын таптау және осы сияқты келеңсіз құбылыстардың қайталанбауы үшін өткен тарихымызды білуі тиіс. Шын мәнінде, бүгінгі жастар ашаршылық тарихын білуі керек және оның құрбандарын ұмытпауы тиіс. Өткен тарихтың ақиқатын халыққа жеткізу арқылы оның сабақтарын әрқашан есте сақтауымыз керек.

Эркинжанова Д. – М. Әуезов атындағы ОҚЗУ-ң «Тарих-педагогика» факультетінің 2-курс студенті

Ғылыми жетекшісі – М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университетінің «Жалпы тарих және музей ісі» кафедрасының меңгерушісі, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент Отарбаева Гүлжан Көбеевна

Анвар Исмаиловтың ғылыми мұрасы және оның тарихи маңызы

Қазақстанның тәуелсіздік кезеңіндегі ғылым мен білім, саяси ой мен ұлттық сана салаларында ерекше із қалдырған тұлғалардың бірі — тарих ғылымдарының докторы, профессор, қоғам қайраткері Анвар Исмаиұлы Исмаилов (1938–2015 жж.). Оның өмірі мен қызметі — нағыз үлгі тұтарлық, күрделі де тағылымды жол. Бүгін Анвар ағамыздың өмірбаяны, әскери қызметі, ғылыми жетістіктері, қоғамдық-саяси белсенділігін, шәкірттер тәрбиелеудегі жан-жақты ролін оқырмандарға ұсынамыз.

Профессор Анвар Исмаилов 1957 жылы орта мектепті алтын медальмен аяқтап, өзінің бала күнгі арманы — әскери қызметке қадам жасайды. Сол жылы ол Рига қаласындағы жоғары әскери училищеге оқуға түсіп, өз білімқұмарлығы мен зеректігі арқылы оқытушылар мен курсанттар арасында бірден танымал болады. Курсант кезінде-ақ ол тек әскери пәндермен ғана емес, сонымен қатар дүниежүзілік тарих, геосаясат, әскери стратегия мен әлемдік мәдениет салаларына терең қызығушылық танытты. Бұл кең ауқымды білім кейінгі қызмет жолында оған үлкен көмек болды. 1962 жылы А. Исмаилов Байқоңыр ғарыш айлағында, 1968 жылы Семей ядролық полигонында қызмет атқарады. 1971–1973 жылдары Орта Азия әскери округінің штабы құрамында жауапты міндеттерді атқарды. 1973 жылы Мәскеудегі В. Ленин атындағы әскери-саяси академияның адъюнктурасына қабылданып, әскери-саяси білімін тереңдете түседі. 1984 жылы Мәскеуде жоғарғы әскери академияда біліктілікті арттыру курсы аяқтап, Түркістан әскери округі мен Ташкенттегі жоғары танк училищесінде идеологиялық және тәрбие жұмыстарын жүргізеді. Әскери мансабын полковник шенінде аяқтайды. Әскери қызметпен қатар, Исмаилов ғылыми ізденісті де үздіксіз жүргізді. 1989 жылы Мәскеуде тарих ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін қорғап, 1990 жылы профессор атағына ие болды.

Оның ғылыми еңбектері Қазақстан тарихының түрлі аспектілерін қамтыды. Ол 200-ден астам ғылыми еңбек жазып, бірнеше монографиялар мен оқулықтар шығарды.

Анвар Исмаиловтың еңбектері.

1. «Оңтүстік Қазақстан тарихының беттері (1867–1917 жж.)» — бұл еңбек патша өкіметінің Түркістан өлкесіндегі отарлық саясатына, әкімшілік реформалары мен халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайына арналған. Еңбектің нақты жазылған жылы көрсетілмесе де, бұл тақырып 2000-жылдары Анвар Исмаиловтың зерттеу бағы-

ты ретінде кеңінен қарастырылған. Жазылған кезеңі — 2000 жылдардың басы деп есептеледі.

2. «XIX–XX ғасырлардағы орыс зерттеулеріндегі Қазақстан» — бұл ғылыми зерттеуде Анвар Исмаилов Ресей империясы мен кеңестік кезеңдегі зерттеушілердің Қазақстан туралы жазбаларын сараптаған. Бұл еңбек 2000 жылдардың екінші жартысында жарық көрген.

3. «Халық мақтанышы» — бұл Оңтүстік Қазақстан өңірінен шыққан көрнекті тұлғалар мен олардың елге сіңірген еңбектері сипатталады. Жазылған уақыты 2000–2010 жылдар аралығы деп есептеледі.

4. «Тұрар Рысқұловтың тағдыры мен мұрасы» — бұл еңбекте Тұрар Рысқұловтың саяси қызметі, қайраткерлік жолы мен тарихи ролі баяндалған. Жазылған жылы нақты көрсетілмегенімен, 2000-жылдардың аяғы, яғни 2008–2010 жылдар шамасы болуы мүмкін.

5. «Соғыс және Жеңіс» — бұл еңбек 2010 жылы шыққан және онда Екінші дүниежүзілік соғысқа қатысқан оңтүстік қазақстандықтардың ерліктері баяндалған.

Анвар Исмаиловтың тарихи зерттеулері ұлттық код пен ұлттық болмысты сақтаудың маңыздылығын терең қозғайды. 1991 жылы КСРО тараған соң, полковник Анвар Исмаилов елге оралып, өзінің бар білімін, тәжірибесі мен өмірлік көзқарасын жас ұрпақты тәрбиелеуге арнады. Ол Қазақ химия-технологиялық институтында (КазХТИ) «Қоғамдық пәндер» кафедрасының меңгерушісі қызметін атқарып, оқу орнының тәрбие жұмыстары жөніндегі проректоры лауазымына дейін көтерілді. Бұл кезеңде ол оқу орнының ғылыми-интеллектуалдық әлеуетін арттыруға, жастардың патриоттық тәрбиесіне баса назар аударды. Одан кейінгі жылдары М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінде қызмет ете жүріп, оның бастамасымен елімізде алғаш рет «**Халықаралық қатынастар**» мамандығы ашылды. Бұл бастама сол кезеңдегі елдің сыртқы саяси бетбұрысына сай келіп, халықаралық бағыттағы жаңа буынды қалыптастыруға үлкен үлес қосты. Ол осы мамандыққа арналған алғашқы оқулықтар

мен оқу-әдістемелік құралдарды құрастырып, пәндік бағдарламалар жасаған алғашқы ғалымдардың бірі болды. Ғылым саласында ол ерекше өнімді еңбек етті. 10 кандидаттық, 2 докторлық және бірнеше ондаған магистрлік диссертацияларға ғылыми жетекшілік етті. Оның жетекшілігімен қорғалған еңбектердің тақырыптары кең ауқымды қамтып, Қазақстан тарихы, саясаттану, халықаралық қатынастар, идеология және қоғамдық сана мәселелеріне арналды. Ол шәкірттерінің әрқайсысына жеке жол таба білді, олардың ғылыми қызығушылығын бағыттап, ойлау қабілетін шыңдап отырды. Ол ұзақ жылдар бойы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің ғылыми кеңесінде докторлық диссертацияларды қорғау кеңесінің төраға орынбасары қызметін атқарды. Бұл кезеңде ол тек ғылыми сарапшы ретінде ғана емес, ұйымдастырушы, әділ пікір білдіруші тұлға ретінде де танылды. Сонымен қатар, 50-ге жуық кандидаттық және докторлық диссертацияларға ресми оппонент болып, ғылыми процестің сапасына қатаң мән берді. Ол өзінің лекцияларында тарихи білім мен саяси көзқарасты үйлестіру, логикалық ойлау мен шешендік өнерді дамыту, сын тұрғысынан ойлау машықтарын қалыптастыру мәселелерін үздіксіз көтеріп отырды. Оның оқыту әдістемесі — теорияны практикамен ұштастыру, студенттердің дербес ойлау қабілетін дамытуға бағытталған. Шәкірттері бүгінде еліміздің түкпір-түкпірінде ғалым, оқытушы, дипломат, мемлекеттік қызметкер ретінде еңбек етіп жүр. Олар ұстаздары Анвар Исмаиловты терең білімнің, шынайы адалдықтың және азаматтық ұстанымның символы ретінде құрметпен еске алады.

Анвар Исмаиловтың әскери және ғылыми-педагогикалық еңбекте-

рі мемлекет пен қоғам тарапынан жоғары бағаланды. Ол — нағыз елдің адал азаматы, халыққа қызмет етудің үлгісін көрсеткен тұлға. Оның өнегелі өмір жолы мен көпжылдық қажырлы еңбегі бірқатар жоғары мемлекеттік наградалар мен марапаттарға ие болуына себеп болды. Алдымен, Кеңес Одағы тұсында көрсеткен әскери қызметі үшін ол «Қызыл Жұлдыз» орденімен және «Құрмет белгісі» орденімен марапатталды. Бұл наградалар — оның әскери саласында кәсіби шеберлігі мен ерлігіне берілген ресми баға. Сонымен қатар, түрлі әскери медальдар мен төсбелгілер — оның жауапты да күрделі қызметінің айғағы. Тәуелсіз Қазақстан кезеңінде де А. Исмаиловтың ел дамуына қосқан үлесі ескерусіз қалмады. Ол «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» құрметті атағына ие болды. Бұл атақ — оның отандық ғылым мен білім саласындағы көпжылдық еңбегінің, ғылыми кадрлар даярлаудағы қажырлы қызметінің лайықты бағасы.

«Бауырмал» облыс әкімі сыйлығының иегері ретінде ол өңірдің қоғамдық-саяси өміріндегі белсенділігімен ерекшеленді. Бұл марапат — елдік мүдде жолында аянбай еңбек еткен азаматқа деген халықтың алғысының көрінісі. ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Жылдың үздік оқытушысы» мемлекеттік грантының алғашқы иегерлерінің бірі болды. Бұл грант оның оқу-әдістемелік жетістіктері мен заманауи білім беру жүйесін дамытуға қосқан үлесі үшін берілді. Сонымен қатар, А. Исмаилов бірнеше рет университет ректорларының, облыс әкімдерінің, білім және ғылым министрлігінің, түрлі қоғамдық ұйымдар мен ардагерлер кеңесінің Алғыс хаттарымен, Құрмет грамоталарымен марапатталған. Ол — туған елі мен халқына қалтқысыз қызмет еткен, өзінен кейін жарқын із қалдырған зиялы тұлға. Оның өмірі — патриотизм мен еңбекқорлықтың, адалдық пен руханияттың үлгісі. Халық оның есімін ұмытпайды, шәкірттері оның атын зор мақтанышпен еске алады.

Анвар Исмаилов — әскери қызметкер, ғалым, педагог, идеолог ретінде ұлттық ой-сананың жаңғы-

Анвар ИСМАИЛОВ

ветеран космонавтики

WWW.QTYRAR-TV.KZ

Эркинжанова Д. –
М. Әуезов атындағы ОҚЗУ-ң «Тарих-педагогика» факультетінің 2-курс студенті

Анвар Исмаиловтың ғылыми мұрасы және оның тарихи маңызы

Ғылыми жетекшісі – М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университетінің «Жалпы тарих және музей ісі» кафедрасының меңгерушісі, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент Отарбаева Гүлжан Көбеевна

руына, тарихи сананың қалыптасуына және жас ұрпақтың рухани-адамгершілік тәрбиесіне айрықша үлес қосқан көрнекті тұлға. Оның өмірлік ұстанымдары, ой-толғамдары мен ғылыми еңбектері – бүгінгі және келешек ұрпақ үшін үлкен тағылым мектебі. Оның көптеген шәкірттері бүгінде Қазақстанның түкпір-түкпірінде ғана емес, шетелдерде де табысты қызмет етіп жүрген танымал ғалымдар, қоғам және мемлекет қайраткерлері. Олар ұстазының бойындағы қарапайымдылық, принципшілдік, өмірлік жолына бағдар етіп алған. Анвар Исмаиловтың білім берудегі әдістемесі ерекше еді. Ол әр сабағын терең мазмұнды, заманауи бағытта өткізіп, студенттерінің сыни ойлау, еркін пікір айту, ғылыми тұжырым жасау қабілеттерін дамытты.

Ғалымның еңбектерінің тарихи маңызы

А. Исмаилов XX–XXI ғасырлар тоғысындағы қазақ қоғамының рухани-мәдени және ғылыми дамуына айрықша үлес қосқан тұлға. Оның тарихи маңызы ең алдымен ұлттық тарихты жаңаша зерделеуге, ұлт болмысын терең тануға бағытталған іргелі еңбектері мен қоғамдық қызметімен айқындалады.

Біріншіден, профессор А. Исмаилов – тарихи сананың қалыптасуына ықпал еткен зерттеуші. Ол қазақ халқының өткені мен бүгінгісін байланыстыратын тарихи көпір ролін атқарды. Оның зерттеулері Қазақстан тарихының көмескі тұстарын ашып, ұлттық мұраларды ғылыми айналымға енгізуге зор үлес қосты. Әсіресе, жергілікті тарихты, аймақтық ерекшеліктерді зерттеу арқылы ол тарихи танымды кеңейтіп, отандық тарих ғылымының дамуына негіз қалады.

Екіншіден, Анвар Исмаиловтың іскерлігінің тарихи маңызы – оның ғылыми-ағартушылық қызметінде. Ол жас ұрпаққа тарихи білім беруге, тарихи тұлғалар мен оқиғаларды танытуға бағытталған жұмыстар атқарды. Оның ғылыми-публицистикалық еңбектері мен дәрістері арқылы көптеген оқырман мен студенттер тарихи ойлауды меңгеріп, ұлттық құндылықтарға құрметпен қарауға тәрбиеленді.

Үшіншіден, қоғамдық пікір мен ұлттық сана қалыптастыруға әсер еткен қайраткер ретінде де ерекше

ленеді. Ол тарихи әділеттілік орнату, тарихи тұлғалар мен құбылыстарды әділ бағалау жолында батыл көзқарас танытты. Кеңестік идеология бұрмалаған тарихи шындықтарды қалпына келтіруге күш салды.

Төртіншіден, Анвар Исмаиловтың әлеуметтік сахнадағы тарихи маңызы – оның тұлғалық бейнесінде. Ол шынайы ғалым, ұлт жана шыры ретінде өз еңбектері арқылы тарихты халықтың рухани жаңғыруына қызмет ететін қуатты құралға айналдырды. Оның өмір жолы мен ғылыми қызметі – кейінгі буын тарихшылар мен зерттеушілерге өнеге.

Анвар Исмаиловтың ғылыми мұрасының және оның тарихи маңызының тереңдігі тек қана оның көптеген зерттеулерімен шектелмейді. Ол өз ісін тек ғылыммен ғана шектемей, қоғамға да белсенді түрде ықпал еткен тұлға болды. Әскери қызметте де, педагогикалық қызметте де, ғылыми-зерттеу жұмыстарында да оның еңбектері мен көзқарастары халықтың рухани жаңғыруына қызмет етті. Оның зерттеулері мен ғылыми еңбектері тарихи танымның қалыптасуына маңызды үлес қосқанымен қатар, ұлт болмысының тереңдігін түсінуге көмектесті. Ұлтымыздың тарихына деген қызығушылығы мен ғылыми зерттеу жолындағы жетістіктері оның қоғамдағы ролін ерекше көрсетеді. Оның тарих ғылымында жасаған жаңалықтары мен зерттеулерінің мәні өте зор. Әсіресе, оның жазған еңбектері қазақ тарихының ақтандақ беттерін аша отырып, Қазақстанның ұлттық тарихын әлемдік деңгейде танытуға бағытталған. Мұндай жұмыстар кеңес дәуірінің идеологиялық шектеулерінен аса отырып, ұлттық сана мен тарихты қалпына келтіру жолында аса маңызды қадамдар болды. Сонымен қатар, ол өзінің педагогикалық қызметі барысында жастардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға, оларды ұлттық құндылықтарды сақтап, дамытуға үйреткен. Өзінің шеберлігімен және білімге деген адалдығымен ол көптеген шәкірттеріне дұрыс бағыт көрсетіп, олардың әрқайсысын ел үшін еңбек етуге тәрбиеледі. Оның тәрбиесінде болған жастар бүгінде еліміздің ғылыми, білім беру және саяси салаларында табысты қызмет етуде. А.Исмаиловтың ғылыми мұрасы қазіргі Қазақстанның сыртқы

саясатын, ұлттық қауіпсіздік мәселелерін зерттеуде де маңызды рөл атқарды. Оның тұжырымдары мен ұсыныстары тәуелсіз Қазақстанның даму жолындағы сыртқы саяси стратегиялардың негізін қалауда маңызды рөл атқарды. Оның ғылыми еңбектерінде жаһандық және аймақтық қауіпсіздік, халықаралық қатынастар мәселелері де маңызды орын алған.

Жалпы, Анвар Исмаиловтың өмірі мен қызметі оның жан-жақты тұлға ретінде қалыптасқанын көрсетеді. Ол тек ғалым ғана емес, сонымен бірге қоғам қайраткері, патриот, ұстаз ретінде де тарихта қалды. Оның еңбектері мен жетістіктері бүгінгі Қазақстанның қалыптасуында үлкен маңызға ие болды. Тұңғыш рет тарихымыздың ақтандақ беттерін ашқан ғалымдардың бірі ретінде, ол ұлттық тарихтың ғылыми негізін қалаушы тұлға ретінде есімін мәңгі қалдырды.

А. Исмаиловтың өмір жолы мен қоғамдық қызметі — Қазақстанның тәуелсіздікке дейінгі және кейінгі даму кезеңдерін бейнелейтін, тағылымы мол шынайы өмір мектебі. Ол — тек әскери қызметкер немесе ғалым ғана емес, өзінің бар саналы ғұмырын ұлттың өсіп-өркендеуіне арнаған, ұлттық идея мен мемлекеттілік тұғырын нақты әрекетпен, парасатпен бекіткен тұлға. Исмаиловтың қызметтік және шығармашылық келбеті бірнеше өлшемде көрініс табады: әскери тәртіп пен ерлік рухын бойына сіңірген кәсіби офицер ретінде, терең ғылыми пайым мен зерттеушілік зердені ту еткен ғалым ретінде, білім мен тәрбиені қоғамның басты негізі деп білетін педагог ретінде, сондай-ақ қоғамдық пікір мен ұлттық ұстанымды ашық білдіре алған публицист ретінде. Бұл көпқырлы болмыс оны өз дәуірінің ғана емес, бүгінгі және келер ұрпақтың да рухани тұғырына айналдырды кеңестік жүйеде білім алғанымен, сол жүйенің шектеулерінен биік тұрып, тәуелсіздік кезеңінде ұлттық сананың жаңғыруына белсене үлес қосқан зиялы қауым өкілі. Ол — ұлт мүддесі мен мемлекеттің тұрақтылығын жеке басының мүддесінен биік қойған азамат. Осындай ұстаным оның ғылыми еңбектерінде, басқарушылық қызметінде, оқытушылық әрекетінде айқын аңғарылады. Ол ұлт болашағы үшін білім беру жүйесінің сапасын арттыру қажет екенін ерте түсініп, сол ба-

ғытта нақты ғылыми-әдістемелік тұжырымдар ұсынды, кадр дайындаудың жаңа моделін қалыптастыруға атсалысты. Исмаиловтың ғылыми мұрасы — тек тарихи-теориялық ғана емес, практикалық маңызға да ие. Оның сыртқы саясат, ұлттық қауіпсіздік, халықаралық қатынастар саласындағы көзқарастары мен тұжырымдамалары бүгінгі таңда да өзектілігін жоймаған. Ол ұсынған реформалар мен оқыту әдістемелері Қазақстанның жоғары білім жүйесін жетілдіруге нақты үлес қосты. Бұған оның тікелей бастамасымен енгізілген пәндер мен мамандықтар, жаңа оқу бағдарламалары айқын дәлел бола алады. Сондай-ақ, оның ұстаздық жолы — бөлек бір шежіре. Ол тек білім беріп қана қоймай, адам тәрбиелеудің терең философиясын меңгерген педагог болды. Ол шәкірттерінің бойына тек білім ғана емес, ұлттық сана, азаматтық жауапкершілік, қоғамдық белсенділік сынды құндылықтарды да сіңіре білді. Бүгінде сол шәкірттері еліміздің түрлі саласында еңбек етіп, ұстазының өмірлік ұстанымын жалғастырып келеді.

Қорытындылай келе, Анвар Исмаиловтың тағылымы — ұлт тарихының бір жарқын парағы, - деп айтқымыз келеді. Оның ғұмыры мен еңбегі – тәуелсіз Қазақстанның қалыптасу жолындағы үлгілі еңбек пен рухани беріктіктің көрінісі. Болашақ ұрпақ үшін оның есімі – елге адал қызмет етудің, білім мен ғылымға берілгендіктің, ұлттық мүдде жолында аянбай еңбек етудің символы болмақ. Оның қалдырған рухани мұрасы – ұлт жадында сақталып, келер ұрпаққа бағыт-бағдар беретін шамшырақ болары анық.

«ҮЗДІК ЭССЕ» байқауы қорытындыланды

Құрметті оқырман!

Газетіміздің өткен сандарында көрсетілгендей, редакция алқасы Ж.А. Тәшенев атындағы университетінің әкімшілігі бастаған жобасы бойынша Республикамыздың оңтүстік төңірегінде, нақты атқанда Түркістан облысы Жетісай және Мақтаарал аудандарындағы мектеп түлектері арасында ғылыми-шығармашылық сайыс жүргізді.

Эссе байқауына мұрындық еткен Тәшенев университетінің қабылдау комиссиясының мамандары мен «Тарих және география» кафедрасының профессор-оқытушылары болды.

Қазылар алқасына тәуелсіз мамандар шақырылды – олар университеттің серіктестері мен басқа жоғары оқу орындарынан арнайы шақырылған ғалымдардан құралды.

Мамыр айының аяғында Жетісай қаласында орналасқан Тәшенев университетінің өкілеттігінде қатысушылардың барлығына мадақтамалар мен алғыс хаттар, арнайы сертификаттар салтанатты түрде табысталды. Бүгін осы санымызда сол рәсімінің кейбір мезеттерін фотоесепімізден тамашай аласыздар.

Қолайлы сәтті пайдаланып, ЖОО әкімшілігі жарыстың ұйымдастырылуы мен жоғары деңгейде өткізуге көмек көрсеткен Білім бөлімдерінің қызметкерлеріне айрықша алғыс айтқысы келеді:

— Түркістан облысы Жетісай ауданының Білім бөлімінің басшысының м.а. **Адайбеков Шохан Жолдасұлы** мен Түркістан облысы Мақтаарал ауданының Білім бөлімінің басшысының м.у.а. **Қошқаров Асанхан Аманкулович** мырзаларға,

— Бас әдіскерлерлер – **Наржигитова Гулжан Жаханбековна** мен **Исаева Разия Орынбасаровна** ханымдарымызға және бас профориентолог (кәсіби бағдар беруші педагог-маманы) **Абилкаиров Галымжан Ильич-баевичке** шексіз ризашылығымызды білдіреміз.

Сонымен қатар, ерекше көрсетіп, жеңімпаздардың ұстаздарын – сынып және ғылыми жетекшілерін, пән мұғалімдерін атап көрсетсек. Олар – Ю. Гагарин ат. №3 ЖББМ, Ә.Қастеев атындағы ЖББМ, №72 жалпы білім беретін мектеп коммуналдық мемлекеттік мекемесі, Қазыбек би атындағы №67 ЖББМ КММ, «Қ.А. Яссауи атындағы №22 жалпы білім беретін мектеп» ЖББМ КММ, «Р. Қошқарбаев ат. №50 жалпы білім беретін мектеп» КММ, №11 ЖЕҢІС мектеп-гимназия КММ, «Максим Горький ат. №1 мектеп-гимназия» КММ, Ә. Жангелдин ат. №27 ЖББМ, №63 Ы. Алтынсарин ат. ЖББМ, «Алпамыс батыр ат. №8 жалпы білім беретін мек-

теп» КММ, Қ. Мүсірепов ат. №20 ЖББМ КММ, М. Ғабдуллин ат. №52 ЖББМ» КММ, Қ. Аманжолов ат. №22 жалпы білім беретін мектеп КММ, Әл-Фараби ат. №47 ЖББМ, В. Комаров атындағы №7 ЖББМ т.б. оқу орындарының мұғалімдері:

Байзакова Жайна Кудиратовна, Едилова Эльмира Базаралиевна, Қалыбеков Қалқожа Қалматұлы, Ибрагимов Нишанали Сафашович, Сабденова Тындыкыз Атымтаевна, Шоинбекова Сауле Даурхановна, Темирова Ақмарал Аликқызы, Мырзабекова Гулжаухар Оналбековна, Татимаев Нұржан Эгамбердиевич, Кошалиева Гаухар Сарсенбековна, Есимханова Алмагуль Дуйсеновна, Бе-

ганова Гаухар Майралиевна, Ажибекова Гүлшат Айтбаевна, Абуова Улсерік Арыстанқызы, Асилбекова Гүлжайна Асербаевна, Қазбек Бекежан, Бекенбаев Анвар Сералиевич, Уразов Абдупайыз Шовдурбойевич, Асылбек Қожақұлов, Есетова Бахтыгүл Амандыковна, Жумадилова Гулзира Нысанбековна, Замира Алдашева, Кыдыралиева Салтанат Амирханқызы, Молдагулова Гулжан Молдагуловна.

Оларға арналған Ж.А. Тәшенев атындағы университетінің ректоры, техника ғылымдарының кандидаты, профессор **Байболов Қанат Сейтжанұлы** қолын қойған Алғыс хаттарда келесі жолдау жасалған:

Сізге ұзақ жылдар бойы бізбен бірге білім алушыларға кәсіби бағдар беру бойынша жұмыс жасап, жастарымыздың рухани дамуына және өркендеуіне үлкен үлес қосқаныңыз үшін алғысымызды білдіреміз!

Сіздің педагогикалық талантыңыз және әрбір білім алушыға деген сезімтал қарым-қатынасыңыз – көптеген жастардың сапалы білім алып, өздерінің қабілеті мен таланттарын ашуына мүмкіндік берді.

Сіздің кәсібилігіңіздің жоғары деңгейінің арқасында, біз еліміздегі білім саласының табысты дамуына өз үлесімізді қосып отырмыз!

Дарынды шәкірт – білікті ұстаздан. Жас өркеннің бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның әрі қарай дамуына бағыт-бағдар бере білу қиын да, қызықты іс.

Сізге зор денсаулық, сенімділік және Сіздің қиын, бірақ сондай маңызды жұмысыңызға сәттілік пен жетістік тілей отырып, әлі де талай биік асуларды бірлесе бағындыратындығымызға сенім білдіреміз!

Байқауға қатысқан көпшілік жастардың ішінен топ жарып шығып, «Үздік ЭССЕ» иегері атанғандардың тізімі:

Оразбек Айназым,
Ибадулла Сымбат,
Сәбит Шұғыла,
Орал Аида,
Намазбай Ақерке
Мұханқызы,
Жамалбек Дина
Сапарбек қызы,
Қалдыбай Гүлназ
Мықтыбекқызы,
Жорабаева Асел
Бақытқызы,
Карибай Еркебұлан
Ерболұлы,
Тажибаев Бақберген
Танирбергенович,
Алшынбек Тасним
Бақбергенқызы,
Давлетов Зариф Анварұлы,

Ибатбек Саят Шыңғысұлы,
Мұхтар Ақерке
Дәулетқызы,
Жылқыбай Нұрсұлу,
Жорахан Мерей,
Құрбанәлі Бибарыс,
Алишбек Ақерке,
Айчигар Бексұлтан,
Шарапхан Динара,
Серхан Дана,
Мұсұрманқұлов Нұрасыл,
Сарсен Аделя
Амангельдықызы,
Гайбуллаев Нурилла,
Ергеш Гүлнұр,
Әмзе Ақниет,
Таңсыхова Ақмаржан,
Абдали Аяулым
Маратқызы,

Мурат Мақанбет,
Мырзамұратқызы Айман,
Қалыбек Диас,
Абай Халима,
Тұрғынбай Ақерке.

Қабылдау комиссиясының жауапты хатшысы **Әйгерім Нұрпеисова**

«ҮЗДІК ЭССЕ» байқауы:

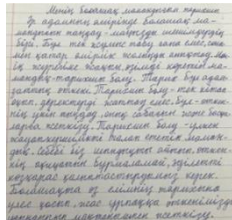
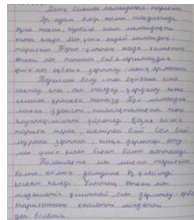
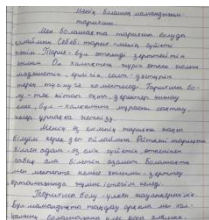
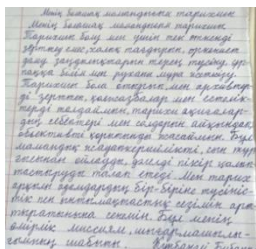
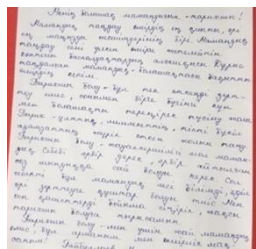
естелік
суреттер

«ҮЗДІК ЭССЕ»

БАЙҚАУЫНА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ
ШЫҒАРМАЛАРЫ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ №47 ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕП
Жетекші – профориентолог Кыдыралиева Салтанат Амирханқызы

Тарихшы болғым келеді!

Адам өмірінде маңызды сәттердің бірі — мамандық таңдау. Бұл шешім жай ғана болашақта қайда жұмыс істейтінімізді емес, өмір бойы немен айналысатынымызды анықтайды. Мен тарихшы болуды таңдадым. Бұл шешімді қабылдауыма ең үлкен себеп — менің әкем.

Менің әкем — тарих пәнінің мұғалімі. Ол — қарапайым ауыл мектебінде көп жылдан бері ұстаздық етіп келе жатқан жан. Кішкентайымнан әкемнің сабаққа қалай дайындалатынын, түрлі кітаптарды ақтарып, карта мен суреттер арқылы қызықты етіп түсіндіру жолдарын ойлап жүргенін көріп өстім. Оның тарихқа деген махаббаты мені де осы пәнге қызықтырып, баурап алды.

Әкем маған әрдайым: "Балам, тарихты білген адам ешқашан жолдан адаспайды" деп айтып отыратын. Шынымен де, тарих — бұл халықтың жады, ұлттың жүріп өткен жолы. Егер біз өзіміздің кім екенімізді, қайдан шыққанымызды білсек, болашаққа сенімді қадам баса аламыз. Осындай терең мағына мені қатты ойландырып, шабыттандырды.

Бірде әкем мені мектептегі сабағына ертіп апарды. Ол кезде мен бастауыш сыныпта оқитынмын. Әкем 7-сыныпқа қазақ хандары туралы сабақ өткізіп жатты. Ол Абылай ханның ел бірлігін сақтап қалудағы ерлігі туралы соншалықты әсерлі айтып бергенде, оқушылар ғана емес, менің өзім де таң қалып тыңдадым. Сол кезде алғаш рет "мен де әкем сияқты болсам ғой" деген ой келді. Уақыт өте келе бұл ой арманға, ал арман нақты мақсатқа айналды.

Мен тарих сабағында тек даталар мен оқиғаларды жаттап қана қоймай, олардың артында тұрған адамдардың тағдыры, елдің бірлігі, мәдениет пен салт-дәстүр жатқанын түсіндім. Әр кезеңнің өз шындығы, өз батырлары, өз сынақтары бар. Бұл — тек өткенді зерттеу ғана емес, бүгінгі күнімізді және келешегімізді түсіну жолы.

Мен өз елімнің тарихын терең зерттегім келеді. Жасыратыны жоқ, кейбір тарихи оқиғалар бұрмаланып жеткен немесе толық зерттелмеген. Болашақ тарихшы ретінде мен шынайы деректерге сүйеніп, жас ұрпаққа өткенімізді дұрыс жеткізуді мақсат етемін. Әкем секілді ұстаз болып, балаларға тарихты қызықты әрі түсінікті етіп үйреткім келеді.

Қорытындылай келе, мен тарихшы мамандығын жүрегімнің қалауымен таңдадым. Бұл таңдауым кездейсоқ емес. Ол — балалық шақтағы әсерлерімнің, әкемнің ақыл-кеңесі мен үлгі-өнегесінің жемісі. Мен үшін тарих — құрғақ дерек емес, өмірдің өзі. Әкемнің жолын жалғастырып, тарихты сүйеге, оны құрметтеуге және болашаққа жеткізуге өз үлесімді қосқым келеді.

11 сынып оқушысы Абдали Аяулым Маратқызы

«М. Ғабдуллин ат. №52 ЖББМ» КММ.
Сынып жетекшісі: Бекенбаев Анвар.

Неге мен «География» мамандығын таңдаймын?

Мен үшін география — бұл жай ғана карта мен елдердің аттары емес. География — жер бетіндегі құбылыстарды, табиғат пен қоғам арасындағы байланысты түсінуге жол ашатын ғылым. Мен осы ғылым арқылы әлемді тереңірек танығым келеді. Сондықтан мен география мамандығын таңдадым.

География бізді қоршаған ортаның заңдылықтарын, табиғи ресурстардың таралуын, климаттың өзгерістерін және халықтың орналасу ерекшеліктерін зерттейді. Бұл — адамзат болашағы үшін маңызды мәселелер. Мен осы салада зерттеу жасап, қоршаған ортаны қорғау, табиғат апаттарының алдын алу, ресурстарды тиімді пайдалану секілді маңызды мін-деттерді шешуге үлес қосқым келеді.

География — болашақта туризм, экология, картография, геоинформатика сияқты салаларда жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Әлемнің әр түкпірін тануға, адамдар мен табиғат арасындағы байланысты терең түсінуге жол ашады. Бұл мені шабыттандырады. Сондықтан мен география мамандығын тек оқу үшін емес, болашағымды осы ғылыммен байланыстырғым келгендіктен таңдадым.

Менің мақсатым — табиғат пен адамзаттың үйлесімді өмір сүруіне өз үлесімді қосу. География — бұл жер шарының тынысы. Ол табиғаттың тылсым сырын, адамзаттың мекен ету ерекшелігін, климаттың, ресурстың, халықтың өзгерісін зерттейді. Мен осы салада білім алып, елге қызмет еткім келеді. География менің болашақтағы мамандығым ғана емес, өмірлік жолым. Ол мені зерттеуге, ойлауға, әлемге жаңаша қарауға үйретеді.

Мырзамұратқызы Айман

«М. Ғабдуллин атындағы №52 ЖББМ» КММ.
Ғылыми жетекшісі: Уразов Абдупайыз.

Менің болашақ мамандығым — тарихшы!

Тарих — адамзат баласының, жалпы ел мен қоғамның өткені мен бүгіні. Тәуелсіз ел болып қалыптасқан әрбір мемлекеттің тарихының маңызы зор. Әрбір тұлға, әрбір оқиға және әрбір дәуір адамзат үшін маңызды із қалдырды. Сол ізді анықтау, оның астарындағы құндылықтарды ұғыну — тарихының басты мақсаты. Бұл мамандық әлемнің әртүрлі мәдениеттері мен құндылықтарын ұштастырып қана қоймай, оны талдап, өткен мен бүгінді байланыстырушы көпір сынды қызмет атқарады.

Тарихшы үшін өткен ғасырлардың шежіресін зерттеу — тек қана танымдық жол емес, сондай-ақ, адами құндылықтарды қалыптастыра білу. Мен үшін тарих белгілі бір мамандық қана емес, тарих әр кезең мен дәуірлердегі адамдардың қателіктері мен жетістіктерін зерттеу арқылы олардың ізгілік пен адалдық жолындағы күресімен танысу. Сол себепті тарихшы болу — үлкен жауапкершілік, өйткені мен тек фактіні ғана емес, рухты, адам тағдырын, тарих мәнін ашуға тырысамын. Менің тарихшы мамандығын таңдағаным — тек білім алу мен зерттеу құштарлығынан ғана емес, сондай-ақ, халқымның, елімнің тарихына деген құрметтен болашағыма деген сеніммен туындады. Әрбір тарихшының міндеті — өткеннің қателіктерін қайталамау үшін оның сабағын ұғыну алдағы ұрпаққа өткен тарихымыздың мұрасын жеткізу болып табылады.

Артта қалған әрбір оқиғаның сырлары, құпиясы ашылмаған теңіздей.

Тарихшы сол сырларды ашуда әлемді танудағы үздіксіз әрі ғажайып саяхатына аттанды. Тек қана қызығушылығы мол, тарихы мен болашағына алаңдаушылық танытатын тұлға ғана тарихшы бола алады. Әрбір қиындықтарға тұспа-тұс келе отырып, осы жолда өз болмысы мен өмірлік ұстанымында таба алатын тарихшылардың еңбегі баға жетпес.

Менің болашақ мамандығым — тарихшы. Құпиясы ашылмаған тарихты зерттеу арқылы адами құндылықтарымды, өзімді табамын деп сенемін және болашақ ұрпақ үшін тағылымы мол тарихшы мамандығын атқара отырып, өткеннің сәулесін болашаққа жалғаймын.

Тарихшы болу — бұл уақытпен сырласу, ұрпақтар үндестігін жүрекпен сезіну. Мен осы қасиетті жолда адамзаттың аманатын арқалап, өткеннің мұрасын жас ұрпаққа табыстаймын.

БРАТСКИЙ ПРИВЕТ

CHDPU
CHIRCHIQ DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

ИЗ УЗБЕКИСТАНА

Дорогие друзья из Казахстана!

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ ИЗ УЗБЕКИСТАНА ПОЛУЧИЛ МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРИЗНАНИЕ

В современном мире наука становится важнейшей движущей силой прогресса. Особенно отрадно, когда представители нашей страны выходят на международную арену и добиваются там высоких результатов. Один из таких ярких примеров — интеллектуальный исследователь из Узбекистана доцент Ш.Матупаева, удостоенная сертификата на одном из самых престижных международных научных конкурсов.

*Матупаева Шохсанам,
доктор философии
педагогических наук
(PhD),
доцент кафедры
«Методика начального
образования»
Чирчикского
государственного
педагогического
университета*

Данный конкурс собрал участников со всего мира — молодых учёных, аспирантов, студентов и преподавателей, которые представили передовое видение в различных областях науки: от информационных технологий и инженерии до гуманитарных исследований. Конкуренция была высокой, но наш соотечественник сумел представить уникальный исследовательский проект, который не только привлёк внимание экспертной комиссии, но и получил заслуженную оценку в виде официального международного сертификата.

Как отмечает сама исследовательница, подготовка к участию в таком конкурсе требует не только глубоких знаний, но и высокой самоорганизации, аналитического мышления и способнос-

ти мыслить за пределами стандартных шаблонов.

Её работа базировалась на оригинальных методах анализа, новаторском подходе и большом желании внести вклад в развитие науки. Более того, в процессе работы она активно применяла цифровые технологии и междисциплинарные методы, что стало залогом успеха проекта.

Получение международного признания стало не только личной победой учёной, но и стимулом для всей научной молодежи Узбекистана. Это яркий пример того, что настойчивость, целеустремлённость и стремление к знаниям открывают двери в большой научный мир.

На сегодняшний день интеллектуальный исследовательница продолжает активную работу в научной сфере, планирует представить данный

проект на других международных форумах, а также занимается популяризацией науки среди студентов.

В ближайшее время она планирует опубликовать статью, в которой поделится опытом участия в международном конкурсе, а также расскажет о тонкостях научного поиска и значении международного научного сотрудничества.

Успех нашей соотечественницы — это не только её личное достижение, но и отражение высокого научного потенциала нашей страны. Такие победы формируют позитивный имидж Узбекистана на мировой арене и вдохновляют новое поколение учёных.

ПОЗДРАВЛЯЕМ!!!

Методика и инновации

Арсланова Гульмира Джуманиязовна –
преподаватель Чирчикского государственного педагогического
университета

В БУДУЩЕЕ – С ИННОВАЦИЯМИ: УРОК, СТАВШИЙ ПУТЕШЕСТВИЕМ

В Чирчикском государственном педагогическом университете уделяется большое внимание формированию инновационного мышления студентов. Интегрированное практическое занятие по дисциплине «Инновационные технологии в начальном образовании» прошло в формате увлекательного интеллектуального межпланетного путешествия студентов 4 курса в Космос. Космос – это безграничное пространство, полное тайн, которые ещё предстоит раскрыть. Подобно этому и мир инновационных технологий непрерывно развивается, обновляется, открывая новые горизонты знаний и возможностей.

Основной целью инновационных технологий является реализация определённой образовательной и обучающей деятельности на основе новых подходов к обучению и воспитанию. В соответствии с этим, в образовательном процессе необходимо максимально использовать творческий потенциал каждого студента. В аудиториях нашего университета имеется необходимое оборудование для самых креативных идей наших новаторов.

Вооружившись темой «**Методология развития инновационных технологий**», мы совершили посадку на ракету под названием «Модель 4К» и «полетели» в космическое путешествие по безграничному пространству наших идей. Развивающей целью данного путешествия являлось формирование у студентов представления о ключевых компетенциях по «Модели 4К» (креативность, критическое мышление, коммуникация, кооперация) и демонстрация способов их внедрения в образовательный процесс начальной школы с использованием инновационных технологий.

По дороге к нашей цели, преодолевая земные пространства, и, совершая «посадку» на каждой планете, студенты вспоминали характеристику каждой из них. Однако, цель этого космического рейса была не только в изучении

планет, но и в определении современных педагогических подходов и технологий, применяемых в начальной школе.

Погружение в тему сопровождалось звёздной иллюминацией и захватывающим видеороликом о нашей Галактике. На этом сюрпризы не закончились. Участники полёта, разделившись на группы, проявляя особую креативность и непоколебимую коллаборацию, представили свои методы внедрения инновационных технологий в начальное образование, попутно задавая логические неоднозначные вопросы и задания остальным студентам, а также присутствующим преподавателям университета. Студенты вспомнили традиционные методы обучения и обсудили вопросы о необходимости использования инноваций в современном начальном образовании. Участники урока-путешествия отметили, что стремительное развитие технологий требует от учителя гибкости, креативности и готовности к постоянному обновлению своих подходов.

Во время «приземления» космического корабля на различные планеты члены «космического экипажа» познакомились с игровыми формами применения инновационных технологий, цифровыми образовательными платформами, продемонстрировали возможности интерактивных приложений, методами исследовательского обучения, принципами STEAM-подхода, представили мини-проекты. Например, студентами был представлен мини-проект «Космическая еда будущего». На уроке были использованы ребусы, анаграммы и кроссворды, которые были разгаданы во время этого образовательного путешествия. Такие виды литературных приёмов развивают интеллект, внимание, логику, память и образное мышление. Особое внимание было уделено методологическому аспекту: как правильно внедрять инновации, чтобы они стали действенным инструментом в руках учителя. Студенты поразмышляли о важности

научного подхода к выбору методов и технологий, необходимости диагностики результатов, а также постоянного анализа образовательной среды

«Космическое путешествие» завершилось возвращением на планету Земля и рефлексией: участники необычного путешествия делились впечатлениями, подводили итоги и отмечали, какие из инновационных технологий они готовы применить на практике.

На заключительном этапе практического занятия заведующая кафедрой «Методика начального образования» Жабборова О. М. отметила, что проведённый урок-путешествие стал примером того, как инновационные технологии могут сделать урок ярким, мотивирующим, запоминающимся и увлекательным. Она подчеркнула, что студенты продемонстрировали не только знания, но и креативный подход, умение работать в команде и использовать современные цифровые ресурсы. Выразила уверенность в том, что такие форматы занятий и полученные знания об инновационных технологиях будущие учителя начальных классов будут эффективно применять в своей профессиональной педагогической деятельности.

Такое образовательное путешествие расширяет горизонты знаний обучающихся, делает их по-настоящему готовыми к практической деятельности в современной школе. Ведь инновация – это не просто новое, это способ мышления, постоянного поиска и стремления сделать образование более ярче, глубже, познавательнее и гуманнее.

ДҰРЫС ТАҢДАУ ЖАСА!!!

АДАПТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ПУТЬ К СЕРДЦУ КАЖДОГО БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Тохирова Лейли Рустамовна,
преподаватель Чирчикского государственного
педагогического университета, Республика Узбекистан

Представьте себе аудиторию, в которой нет одинаковых студентов. Один быстро схватывает материал, другой предпочитает тишину и размышление, третий — практику и действие. Кто-то с лёгкостью выступает на публике, а кто-то замирает даже при ответе на вопрос. И каждый из них — будущий педагог.

Как подготовить таких разных людей к профессии, которая требует понимания, гибкости и способности поддержать каждого ребёнка? Ответ всё чаще звучит один: **адаптивное обучение**.

Это не модное слово из методичек. Это новая философия педагогического образования, основанная на уважении к индивидуальности. Она не требует «подогнать» всех под шаблон, а наоборот — подстраивает образовательную среду под конкретного человека: его знания, темп, мотивацию, даже стиль мышления.

В чём же сила адаптивного подхода? Она — в простой, но сильной идее: **учить каждого так, как он может учиться**. Это не означает потакание слабостям. Это — умение увидеть путь к сильным сторонам.

Приведу вам пример одного занятия по общей педагогике, тема была непростая — «Обучение одарённых детей. Педагогическая диагностика и контроль». Вместо привычной лекции я решила подойти к занятию по-другому. Я подготовила карточки с практическим заданием, после ознакомления студентов с теоретической частью, мы перешли к закреплению полученных знаний. Одна из карточек выглядела следующим образом (см. схему-картинку в верхнем правом углу):

Некоторые студенты сразу ушли в размышления, другие — начали обсуждать в парах. Кто-то искал психологические ключи, кто-то — опирался на личный опыт общения с детьми. И хотя все работали над одной задачей, их маршруты оказались разными. Кто-то увидел проблему в мотивации, другой — в недостатке индивидуального подхода,

Задание: Разработка программы поддержки одарённых детей

ЧАСТЬ 1: Портрет ребёнка
Социально одарённый ребёнок
(Елизавета, 13 лет)

- Очень коммуникативна, умеет налаживать отношения с одноклассниками и взрослыми.
- Активно участвует в общественных и волонтерских проектах.
- Быстро теряет интерес к учебе, предпочитает социальные активности и игнорирует академическую часть школьной жизни.

Подберите учебные стратегии (например, ускоренное обучение, углублённые занятия);
Предложите воспитательные подходы (развитие навыков общения, психологическая поддержка);
Учтите возможные трудности и способы их преодоления (низкая мотивация к учёбе, поверхностное отношение к задачам).

ЧАСТЬ 2:
Индивидуальная программа развития. На основе портрета разработайте индивидуальный план:

третий — предложил интеграцию ребёнка в проектную деятельность с педагогической поддержкой.

Вот так, через одно простое, но продуманное задание, студенты не просто узнали, кто такой «одарённый ребёнок». Они **прожили** этот опыт, поняли, как искать подход, как учитывать особенности, как быть гибкими. Именно в такие моменты адаптивное обучение раскрывается в полной силе — как живой, гибкий процесс, в котором каждый обучающийся сам учится адаптироваться и понимать другого.

Сегодня всё чаще мы обращаемся к цифровым платформам — это осознанный выбор, продиктованный стремлением понять и поддержать каждого будущего педагога. В своей работе я регулярно использую Moodle — не просто как хранилище лекций, а как пространство для диалога и гибкой обратной связи. Там я могу загружать материалы с разным уровнем сложности, давать задания с отсрочкой, отслеживать прогресс и вовремя включиться, если студенту нужна поддержка.

АДАПТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ПУТЬ К СЕРДЦУ КАЖДОГО БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Тохирова Лейли Рустамовна,
преподаватель Чирчикского государственного
педагогического университета, Республика Узбекистан

Интерактивные сервисы вроде **Kahoot** помогают оживить теорию. Когда студенты видят на экране знакомую тему в форме викторины, начинается азарт, интерес, соперничество — и, самое главное, возникает включённость. Сервис **Educaplay** даёт мне возможность создавать креативные задания: кроссворды, пазлы, аудиовикторины. Особенно полюбили ребятам **LearningApps** и **Wordwall**. На этих платформах я создаю тренажёры и игры, где студенту нужно, например, сопоставить понятия связанные с темой и их определения. Это не просто развлечение — это способ через игру осмыслить сложный материал.

Работая с этими инструментами, я заметила: меняется не только динамика занятий. Меняется **отношение**. Студент чувствует, что обучение не навязано ему извне, а выстроено вокруг него — его темпа, его интересов, его понимания. А я, как преподаватель, перестаю быть над системой и оказываюсь **внутри живого процесса**, в котором моя задача — не контролировать, а направлять, поддерживать, вдохновлять.

Там, где обучение многоголосо, там рождается учитель, способный к настоящему диалогу. Потому что в нём самом уже живёт опыт разных точек зрения, ритмов и маршрутов. Всё это формирует главное: **способность видеть ученика, а не только программу**. Сегодня педагог — это не просто транслятор знаний. Это человек, способный вовремя замедлиться, спросить, выслушать, помочь, скорректировать. Это значит — быть адаптивным.

Адаптивное обучение даёт студентам важный навык: не бояться различий, а принимать их как ресурс. И это не только про будущую работу в школе. Это про формирование новой культуры образования — в которой каждый ребёнок имеет шанс быть понятым, а каждый педагог — шанс быть услышанным.

Потому что адаптивное обучение — это не просто метод. Это способ стать лучше — и как учителю, и как человеку.

Адаптивная технология обучения — это педагогическая технология, направленная на индивидуализацию образовательного процесса, при которой содержание, методы, темп и форма обучения подстраиваются под особенности, уровень подготовки и потребности конкретного ученика.

Индивидуальный подход к каждому обучающемуся;

Постоянная диагностика знаний и умений ;

Гибкость в выборе методов и темпов обучения;

Использование цифровых и интерактивных ресурсов;

Цель — достижение максимального результата каждым учеником.

**СЫЗДЫКОВ ЕРКЕ КАЛИАКБАРОВИЧ,
ДИРЕКТОР ДЕПАРТАМЕНТА
МЕТОДОЛОГИИ, МОНИТОРИНГА И
ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА
НУ "НЕЗАВИСИМЫЙ КАЗАХСТАНСКИЙ
ЦЕНТР АККРЕДИТАЦИИ"**

Тематический анализ по итогам проведения

НУ «Независимый Казахстанский центр аккредитации» институциональной и специализированной аккредитаций организаций высшего и послевузовского образования в период в 2024 году

Введение

Тематический анализ подготовлен на основе данных отчетов внешних экспертных групп (ВЭГ), сформированных в процессе институциональных и специализированных (программных) аккредитаций вузов за 2024 год.

Отчеты были детально изучены и проанализированы.

Основное внимание в данном анализе уделено замечаниям экспертов, сформулированных в рамках соответствия стандартам Независимого Казахстанского центра аккредитации (НКЦА) и адресованных организациям высшего и послевузовского образования.

Актуальность проведенного анализа заключается в выявлении существующих недостатков в системе обеспечения качества образования казахстанскими вузами, определении направлений для их улучшения.

Тематический анализ будет представлять интерес для академического сообщества, организаций образования, экспертов внешних экспертных групп и всех заинтересованных сторон.

Организация и проведение процедур аккредитации НКЦА

Институциональная и/или специализированная (программная) аккредитация проводится внешними экспертными группами НКЦА.

Отчеты создаются в соответствии со Стандартами специализированной (программной) аккредитации, а также со Стандартами институциональной аккредитации для организаций высшего и послевузовского образования.

В 2024 году НКЦА осуществило 177 программных и 4 институциональных аккредитаций в 16 образовательных организациях.

Специализированная (программная) аккредитация

№	ОВПО	Количество ОП
	Учреждение «Кокшетауский университет имени Абая Мырзахметова»	32
	Частное учреждение «Костанайский инженерно-экономический университет имени М. Дулатова»	3
	Учреждение «Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л. Б. Гончарова»	6
	Учреждение «Университет дружбы народов имени академика А. Куатбекова»	20
	Учреждение “Q” University	9
	ТОО «Университет имени Жумабека Ахметулы Ташенева»	5
	НАО «Северо-Казахстанский университет имени Манаша Козыбаева»	14
	НАО «Атырауский университет имени Х. Досмухамедова»	13
	Частное учреждение «Шымкентский университет»	6
	Учреждение «Баишев университет»	2
	ТОО «Кызылординский Университет «Болашак»	4
	Учреждение «Региональный инновационный университет»	13
	Учреждение "Алматинский гуманитарно-экономический университет"	3
	Частное учреждение «Академия «Bolashaq»	12
	Казахстанский медицинский университет «ВШОЗ»	6
	Учреждение «Костанайский социально-технический университет имени академика Зулхарнай Алдамжар»	29
	Всего	177

Институциональная аккредитация

№	ОВПО	Количество
	Учреждение «Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л. Б. Гончарова»	1 ИА
	Учреждение “Q” University	1 ИА
	Учреждение «Региональный инновационный университет»	1 ИА
	Частное учреждение «Академия «Bolashaq»	1 ИА
	Всего	4

Анализ отчетов ВЭГ

Результаты специализированной аккредитации вузов показали положительную тенденцию в обеспечении качества образования. Вместе с тем, внешними экспертными группами НКЦА было выявлено определенные проблемы и отмечены замечания.

Так, в *Учреждении «Университет дружбы народов имени академика А. Куатбекова»* экспертами НКЦА по результатам аккредитации отмечается привлечение ведущих специалистов для взаимного обмена опытом, чтения лекций, проведения консультаций и семинаров. С целью привлечения иностранных преподавателей заключены двусторонние договоры с зарубежными вузами. В то же время выявлены определенные недостатки по образовательной программе «6B06138 – Информационные системы» и сделаны соответствующие замечания:

1) по стандарту 5 «Профессорско-преподавательский состав»:

- несоответствие тем научно-исследовательской работы (далее – НИР) и научных публикаций (входящих в наукоёмкие базы данных);
- преподаватели не участвуют в международных мероприятиях в рамках обеспечения академической мобильности;
- не разработана программа профессиональной стажировки преподавателей в зарубежных вузах при поддержке зарубежного партнера университета, с которым УДН заключил договор.

2) по стандарту 8 «Регулярный мониторинг, периодическая оценка образовательных программ, периодическая аккредитация»:

- нет вовлечения внешних заинтересованных сторон в процесс подготовки политики обеспечения качества по ОП;
- нет механизма обмена передовым опытом между внутренними подразделениями университета.

Экспертами НКЦА были выработаны конкретные рекомендации по имеющимся проблемам:

научные публикации выполнять в соответствии с темами НИР; активизировать работу по приглашению зарубежных профессоров ОП 6B06138 «Информационные системы»;

активизировать работу по привлечению ППС к участию в программе академической мобильности;

разработать программу стажировки преподавателей в зарубежных вузах;

разработать и внедрить механизм своевременного информирования стейкхолдеров о принятых организационных решениях и запланированных действиях в отношении ОП «6B06138 – Информационные системы»;

привлекать внешние заинтересованные стороны в процесс подготовки и обновления политики обеспечения качества.

В *Учреждении “Q” University* по итогам внешнего аудита в 8-ми образовательных программах выявлены замечания:

1) в рамках образовательной программы 6B03201 «Журналистика» по стандарту 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка» было выявлено, что студенты лишены возможности участвовать в программах академической мобильности с зарубежными вузами или прослушивать лекции профессоров из других стран в «Q» University. В связи с этим экспертами предложены следующие рекомендации:

установить партнерские отношения с зарубежными университетами для организации программ академической мобильности;

приглашать иностранных профессоров для преподавания;

активно вовлекать студентов в республиканские предметные олимпиады, конкурсы, НИРС, стартапы.

2) по образовательной программе 6B04104 «Финансы» в соответствии со стандартом 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка» обнаружены недочеты в следующих аспектах:

- научно-исследовательская деятельность студентов организована на недостаточном уровне. Отсутствуют конкретные данные о включении студентов в олимпиады, научно-практические конференции, конкурсы, круглые столы и дебаты;

- взаимодействие преподавателей и студентов, направленное на развитие индивидуального и творческого потенциала обучающихся, не налажено.

Для повышения качества студентоцентрированного обучения экспертами предложены следующие рекомендации:

усилить вовлечение студентов в научно-исследовательскую и творческую деятельность;

организовать научный студенческий кружок для реализации их научного и творческого потенциала, а также привлекать преподавателей для руководства данной работой;

наладить эффективное взаимодействие между преподавателями и студентами, направленное на развитие их научного потенциала;

развивать и активизировать работу по академической мобильности среди студентов;

регулярно приглашать ведущих специалистов для проведения круглых столов, гостевых лекций и мастер-классов на актуальные темы, что будет способствовать расширению практических знаний студентов программы 6B04104 «Финансы».

По стандарту 6 «Ресурсы и поддержка студентов» выявлено, что отсутствуют специализированные кабинеты для направления образовательной программы 6B04104 «Финансы».

Для улучшения работы по данному направлению рекомендуется сосредоточить усилия на обновлении ресурсов образовательной программы, а также открыть специализированные кабинеты для 6B04104 «Финансы».

Кроме того, следует организовать специальные зоны для проведения методической и научно-исследовательской работы, которые будут доступны как профессорско-преподавательскому составу, так и обучающимся в рамках этой образовательной программы.

3) по образовательной программе 7M04107 «Финансы»

- слабо развито научно-исследовательская работа магистрантов, отсутствуют сведения о конкретном участии магистрантов в олимпиадах, научно-практических конференциях, конкурсах, круглых столах, дебатах, отсутствует взаимодействие преподавателей и магистрантов, направленное на развитие индивидуального и творческого потенциала обучающегося.

- нет данных о прохождении магистрантами академической мобильности. За аккредитуемый период академическая мобильность не проводилась (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»)

В целях улучшения деятельности по реализации студентоцентрированного обучения образовательной программы рекомендуется:

активизировать участие обучающихся в НИР и творческой работе;

развивать и активизировать работу по академической мобильности среди магистрантов;

организовать научный кружок среди магистрантов для реализации их научного и творческого потенциала и осуществить активное привлечение ППС для руководства этими кружками;

обеспечить эффективное взаимодействие преподавателей и магистрантов, направленное на развитие научного потенциала обучающегося.

4) по образовательной программе 6B04103 «Экономика»:

- не проводятся занятия ведущими практиками с производства (стандарт 2 «Разработка, утверждение образовательной программы»).

В целях улучшения деятельности по разработке и внедрению образовательной программы экспертами рекомендуется:

привлекать специалистов с производства для проведения занятий;

усилить контроль по обеспечению качества преподаваемых дисциплин ОП, по использованию профессорско-преподавательским составом интерактивных методов обучения;

переработать программы прохождения педагогической и научно-исследовательской практики и привести в соответствие с целями ОП 6B04103 «Экономика».

- низкая вовлеченность студентов в научно-исследовательскую работу (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

На сайте университета отсутствует информация о научной деятельности студентов, сертификаты, грамоты, т. е. подтверждающие документы о привлечении студентов к науке. Отсутствуют научные кружки для студентов.

В целях улучшения деятельности по реализации студентоцентрированного обучения образовательной программы рекомендуется усилить контроль и организовать работу Академической школы «Бизнес и управление», так как в рамках ОП 6B04103 «Экономика» слабо используются различные формы и методы преподавания и обучения, способствующие мотивации студентов к активному участию в образовательном процессе и максимальному достижению запланированных результатов обучения. Активизировать участие обучающихся в НИРС и творческой работе.

- отсутствуют специализированные кабинеты по направлению ОП 6B04103 «Экономика» (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов»).

В целях улучшения деятельности по данному стандарту рекомендуется активизировать работу по обновлению ресурсов ОП и открытию кабинета по направлению ОП 6B04103 «Экономика», продолжить

работу по обеспечению досуга и внеаудиторной деятельности обучающихся.

5) по образовательной программе 6B04101 «Менеджмент»:

- недостаточно подтверждена индивидуальность и уникальность планов развития аккредитуемой ОП, поскольку их содержание включает идентичные задачи и мероприятия, не учитывая уровень образования бакалавриата, особенности реализации ОП;

- ожидаемые результаты в планах развития ОП не имеют количественных/качественных показателей, что не позволяет в полной мере оценить эффективность и результативность запланированных мероприятий (стандарт 1 «Политика в области обеспечения качества образовательной программы»).

В целях улучшения деятельности по реализации Политики в области обеспечения качества образовательной программы рекомендуется:

- руководству ОП провести анализ реального позиционирования ОП, чтобы получить полное представление о потребностях и ожиданиях заинтересованных сторон;

- с целью демонстрации индивидуальности и уникальности планов развития ОП определить ясную идентичность, уникальные ценности и характеристики университета, использовать эти данные особенности в разработке планов развития ОП;

- внести коррективы в планы развития образовательной программы, ввести показатели результативности (количественные, качественные) оценивающие результаты деятельности.

- отсутствуют специализированные кабинеты по направлению ОП 6B04101 «Менеджмент» (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов»).

В целях улучшения деятельности по данному стандарту рекомендуется усилить учебно-лабораторную базу современным оборудованием; продолжить работу по обновлению ресурсов ОП и открытию специализированного кабинета по направлению ОП 6B04101 «Менеджмент»; продолжить работу по обеспечению досуга и внеаудиторной деятельности обучающихся.

6) по образовательной программе 7M04105 «Менеджмент»:

- недостаточно подтверждена индивидуальность и уникальность планов развития аккредитуемой ОП, поскольку их содержание включает идентичные задачи и мероприятия, не учитывая уровень образования магистратуры, особенности реализации ОП.

- в планах развития ОП не нашли отражения результаты анализа факторов внешней и внутренней среды, позиционирования ОП на рынке образовательных услуг.

- ожидаемые результаты в планах развития ОП не имеют количественных/качественных показателей, что не позволяет в полной мере оценить эффективность и результативность запланированных мероприятий.

В целях улучшения деятельности руководства ОП по реализации Политики в области обеспечения качества образовательной программы рекомендуется:

- провести анализ реального позиционирования ОП, выполнить сбор и статистический анализ данных, чтобы получить полное представление о потребностях и ожиданиях заинтересованных сторон;

- для выражения индивидуальности и уникальности планов развития образовательной программы (ОП), необходимо определить ясную идентичность, уникальные ценности и характеристики университета.

7) по образовательной программе 6B06101 «Информационно-программные системы»:

- в ходе интервью выяснилось, что студенты не знакомы с процедурой выбора дисциплин на следующий курс. Данная информация должна быть доступна всем обучающимся. В целях повышения качества образования рекомендуется провести разъяснительную работу со студентами по вопросам выбора элективного курса (стандарт 2 «Разработка, утверждение образовательных программ»);

- также, выяснилось, что студенты не знают о наличии и услугах центра обслуживания студентов. В целях усиления мероприятий по поддержке студентов рекомендуется провести разъяснительную работу по возможностям имеющегося центра обслуживания студентов (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов»).

8) по образовательной программе 6B11301 «Организация перевозок, движения и эксплуатации транспорта».

- низкая внешняя и внутренняя мобильность обучающихся;
- низкая вовлеченность обучающихся в научно-исследовательскую работу (стандарт «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

Внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

- активизировать работу по внешней и внутренней академической мобильности обучающихся, активизировать работу по привлечению обучающихся к научно-исследовательской работе, усилить участие обучающихся в Республиканских предметных олимпиадах, научно-практических конференциях.

Положительным примером в Учреждении «Q» University можно отметить, что большое внимание уделяется гостевым лекциям и мастер-классам ведущих специалистов в своей отрасли. Регулярно приглашаются отечественные и зарубежные специалисты, которые проводят гостевые встречи и мастер-классы в рамках практических занятий, а ППС университета принял участие в более, чем 100 международных научных мероприятиях.

По результатам аккредитации образовательных программ *Частного учреждения «Костанайский инженерно-экономический университет имени М. Дулатова»* замечаний не выявлено. Вуз активно развивается в сторону социальной поддержки обучающихся, предоставляя широкий спектр грантов и льгот, активно вовлекает корпоративных партнеров в организацию профессиональной практики. В вузе сформирована система специализированных кабинетов, позволяющая проводить не только учебные занятия, но и научные исследования. В целях улучшения образовательного процесса и дальнейшего обеспечения качества внешними экспертами выработаны следующие рекомендации:

- продолжить работу по оказанию дополнительных образовательных услуг для изучения иностранных языков обучающимися и ППС, с целью активизации академической мобильности и поступления в докторантуру;

- провести адресную профориентационную работу по увеличению контингента магистрантов ОП 7M04122 «Менеджмент», 7M04128 «HR менеджмент», 7M04129 «Менеджмент в образовании».

В НАО «Атырауский университет имени Х. Досмухамедова» по результатам внешнего аудита выявлено, что к проведению занятий не привлекаются ведущие практики производства по образовательной программе 7M05101 «Биология с основами микробиологии» (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

В целях повышения качества образования и устранения замечания экспертами рекомендуется актуализация механизмов формирования и регулярного пересмотра плана развития ОП и мониторинга его реализации, оценки достижения целей обучения, соответствия потребностям стейкхолдеров, применение элементов дуальной технологии обучения с привлечением к проведению занятий специалистов практиков; активизировать участие обучающихся в НИР и творческой работе; привлекать обучающихся к научно-техническим проектам и программам.

По результатам аккредитации образовательных программ *Учреждения «Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л. Б. Гончарова»* замечаний нет, экспертами выработаны рекомендации в целях дальнейшего улучшения качества образования:

- рассмотреть возможность разработки совместных образовательных программ с ВУЗами ближнего и дальнего зарубежья;

- обновить последними моделями учебные лаборатории компьютерной техникой, лицензионными программами, виртуальными лабораториями;

- усилить профориентационную работу на увеличение контингента обучающихся;

- систематизировать разработку собственных исследований ППС в области методики преподавания учебных дисциплин и обеспечить распространение информации о результатах собственных исследований, как в форме публикаций, так и в формате проведения научно-методических семинаров.

Результаты внешнего аудита НАО «Северо-Казахстанского университета имени М. Козыбаева» показали следующее:

1) по образовательной программе 6B05202 «Экология» в составе разработчиков отсутствуют преподаватели с учеными степенями и званиями (стандарт 2 «Разработка и утверждение образовательной программы»). Низкая вовлеченность студентов в научно-исследовательскую работу (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

С учетом имеющихся замечаний внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

включить в рабочую группу разработчиков образовательной программы 6B05202 – Экология (бакалавриат) профессорско-преподавательский состав с учеными степенями и званиями;

развивать и активизировать работу по академической мобильности среди студентов;

активизировать участие обучающихся в НИРС по образовательной программе 6B05202 – Экология (бакалавриат);

организовать научный кружок среди студентов для реализации их научного и творческого потенциала;

периодически приглашать и проводить круглые столы, гостевые лекции и мастер-классы ведущих специалистов на актуальные темы для студентов ОП 6B05202 Экология (бакалавриат).

2) по образовательной программе 7M05202 Экология в составе разработчиков отсутствуют преподаватели с учеными степенями и званиями (стандарт 2 «Разработка и утверждение образовательной программы»). Отсутствует учебная, учебно-методическая и научная литература на государственном языке (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка магистрантов»).

С учетом имеющихся замечаний, а также в целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

включить в рабочую группу разработчиков образовательной программы 7M05202 – Экология (магистратура) профессорско-преподавательский состав с учеными степенями и званиями;

обеспечить библиотечный фонд учебной и методической литературой, информационными материалами на государственном и иностранном языке;

продолжить работу по обеспечению досуга и внеаудиторной деятельности обучающихся;

скорректировать закрепление учебных аудиторий таким образом, чтобы при проведении занятий наличие рабочих мест в аудитории строго соответствовали контингенту обучающихся;

проводить работу по дальнейшему совершенствованию материально-технической базы, обновлению лабораторного оборудования с учетом современного развития науки.

3) по образовательной программе 6B07302 «Проектирование и информационное моделирование строительных объектов» отсутствует внутренняя и внешняя мобильность студентов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»). Отсутствует внешняя и внутренняя академическая мобильность среди профессорско-преподавательского состава (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»).

С учетом имеющихся замечаний внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

провести дополнительную работу по академической мобильности среди студентов и преподавателей, хотя бы в дистанционном формате;

всем ППС прохождение курсов, позволяющих работать с обучающимися с особыми образовательными потребностями;

мотивировать преподавателей поступать в докторантуру.

4) по образовательной программе 6B07502 «Стандартизация, сертификация и метрология (по отраслям)» отсутствует внутренняя и внешняя мобильность студентов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»). Отсутствует внешняя и внутренняя академическая мобильность среди профессорско-преподавательского состава (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»).

С учетом имеющихся замечаний внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

провести дополнительную работу по академической мобильности среди студентов и преподавателей, хотя бы в дистанционном формате;

всем ППС прохождение курсов, позволяющих работать с обучающимися с особыми образовательными потребностями;

мотивировать преподавателей поступать в докторантуру.

5) отмечается устаревшая материально-техническая база по образовательной программе 6B03202 «PR Журналистика» (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов»).

В целях улучшения деятельности по данному стандарту рекомендуется: обновить материально-техническую базу факультета.

Положительной практикой эксперты отмечают, что для повышения качества по всем образовательным программам СКУ имени М. Козыбаева подключен к электронным информационным ресурсам с ненулевым импакт-фактором Scopus, ClarivateAnalytics, Elsevier, ScienceDirect, предоставлен доступ к крупнейшей российской полнотекстовой

базе данных – Электронно-библиотечной системе BooKUP. Кроме того вуз активно развивается в сторону социальной поддержки обучающихся, в том числе студентов с ограниченными возможностями.

Специализированная аккредитация в *Учреждении «Баишев университет»* показала следующие результаты по образовательным программам:

1) по образовательной программе 7M04112 «Государственное и местное управление (профильное направление)» слабо развита академическая мобильность среди магистрантов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»). Слабая профориентационная работа по формированию контингента обучающихся (стандарт 4 «Прием студентов, успеваемость, признание и квалификация»).

С учетом вышеизложенного внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

усилить контроль и организовать работу по академической мобильности среди обучающихся;

активизировать профориентационную работу по формированию контингента и добиться роста контингента обучающихся.

2) по образовательной программе 7M04122 «Экономика» (профильное направление) слабо развита академическая мобильность среди магистрантов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»). Слабая профориентационная работа по формированию контингента обучающихся (стандарт 4 «Прием студентов, успеваемость, признание и квалификация»).

С учетом имеющихся замечаний внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

усилить контроль и организовать работу по академической мобильности среди обучающихся;

активизировать профориентационную работу по формированию контингента и добиться роста контингента обучающихся.

Результаты специализированной аккредитации в *ТОО «Кызылординский Университет «Болашақ»* показали следующее:

1) на кафедре «Экономика, аудит, бизнес и управление» нет плановых НИР и договоров со сторонними организациями, а также не осуществляется участие в конкурсах на получение грантов в реализации финансируемых научно-исследовательских работ в рамках реализации образовательной программы 7M04103 «Учет и аудит» (стандарту 5 «Профессорско-преподавательский состав»).

С учетом имеющихся замечаний внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

привлекать преподавателей к написанию научных статей и опубликовать в журналах с ненулевым импакт-фактором на базе Scopus, а также в изданиях из перечня ККСОН РК;

повысить долю ППС, участвующих в конкурсах на получение грантов в реализации финансируемых научно-исследовательских работ.

2) не в полной мере обеспечена учебно-методическими комплексами дисциплин (силлабусами) образовательная программа 7M04104 «Государственное и местное управление» (стандарт 2 «Разработка, утверждение образовательных программ»).

Экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

привлекать для тесного сотрудничества организации образования, которые реально будут способствовать обеспечению образовательных целей, содержания и методов обучения, направленных на качественную профессиональную подготовку будущих специалистов в области услуг;

усилить контроль работы по обновлению ОП с учетом реализации аналогичных ОП в вузах-партнерах для создания возможности организации академической мобильности обучающихся;

разработать и утвердить силлабусы дисциплин;

переработать программы прохождения педагогической и научно-исследовательской практики.

В ходе внешнего аудита, проведенного в *Региональном инновационном университете*, было отмечено следующее:

1) По образовательным программам 6B04106 «Экономика», 6B04107 «Менеджмент», 6B04108 «Учет и аудит», 6B04109 «Финансы» выявлено единое замечание, касающееся стандарта 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»:

не в полной мере осуществляется программа академической мобильности студентов. Для повышения эффективности работы в рамках данного стандарта, внешней экспертной комиссией предложено усилить деятельность по реализации как внешней, так и внутренней ака-

демической мобильности обучающихся по указанным образовательным программам.

2) в образовательных программах: 6B07104 «Химическая инженерия и процессы», 6B07105 «Электроэнергетика», 6B07106 «Автоматизация и управление», 6B07203 «Нефтегазовое дело», 6B07301 «Строительство» выявлены единые замечания:

- к проведению занятий не привлекаются ведущие практики с производства

(стандарт 2 «Разработка и утверждение образовательной программы»);

- слабо развита академическая мобильность среди студентов; за аккредитуемый период не проводилась научно-исследовательская работа среди студентов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»);

- отсутствует подтверждаемая доказательная база, о проведенных в рамках программы внешней и внутренней академической мобильности среди профессорско-преподавательского состава, по обмену опытом с другими организациями образования, реализующими аналогичные либо смежные образовательные программы (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»);

- отсутствуют специализированные кабинеты по направлению образовательной программы (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов»).

Исходя из выявленных недостатков, внешней экспертной группой подготовлены следующие рекомендации:

- к преподаванию ведущие привлекать практиков с производства; продолжить работу по обновлению ресурсов по ОП;

- продолжить работу по обеспечению досуга и внеаудиторной деятельности обучающихся;

- развивать и активизировать работу по академической мобильности среди студентов;

- активизировать участие обучающихся в НИРС и творческой работе; организовать научный кружок среди студентов для реализации их научного и творческого потенциала;

- периодически приглашать и проводить круглые столы, гостевые лекции и мастер-классы ведущих специалистов на актуальные темы для студентов; наладить работу внутренней и внешней по академической мобильности профессорско-преподавательского состава.

По итогам аккредитации *Частного учреждения «Шымкентский университет»* замечаний не выявлено. Внешней экспертной группой для дальнейшего повышения качества образования выработаны рекомендации:

- активизировать издательскую деятельность ППС в журналах и журналах с индексом импакт-фактора, рекомендованным КОКСОН;

- расширить сотрудничество с вузами ближнего и дальнего зарубежья; рассмотреть возможность разработки совместных образовательных программ.

В АО «Университет имени Жумабека Ахметулы Ташенева» экспертами указывается использование устаревшего дизайна сайта по информированию об образовательной программе 6B02111 «Fashion индустрия» (стандарт Стандарт 7 «Управление информацией и информирование общественности»).

В целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

- обновить дизайна сайта; провести пополнение, расширение электронной библиотеки дополнительными компьютерами;

- расширение и оснащение читального зала в библиотеке.

По итогам специализированной аккредитации *Частного учреждения «Академия «Bolashaq»* замечаний по реализации образовательных программ не выявлено.

При реализации образовательных программ 6B01101 «Педагогика и психология», 6B01201 «Дошкольное обучение и воспитание», 7M01101 «Педагогика и психология» активно внедряется дуальное обучение, заключены договора с организациями, которые предлагают: участие в практиках на таких базах позволяет студентам работать с инновационными технологиями и оборудованием, что делает их подготовку максимально прикладной и актуальной.

Положительная практика выражается в поддержке студенческого участия в информационной деятельности. Одной из самых выдающихся и практикоориентированных инициатив Академии является активное вовлечение студентов в информационную деятельность вуза. Эта

практика не только укрепляет имидж Академии, но и создает уникальные возможности для развития профессиональных и творческих навыков студентов, привлекая их к подготовке материалов для университетской газеты; к публикации имиджевого характера в социальных сетях; сотрудник и студенты Академии используют новое аудио- и видеооборудование, профессиональную типографию.

Одной из самых значимых и инновационных практик Академии является направление 90% финансовых ресурсов на развитие образовательной деятельности, с акцентом на создание доступной и инклюзивной образовательной среды. Эта стратегия демонстрирует высокую социальную ответственность и ориентацию на современные вызовы в сфере образования.

Вместе с тем, экспертами были выработаны рекомендации для дальнейшего улучшения качества образования:

- активизировать участие обучающихся в программах стажировки, используя возможность привлечения международных экспертов в рамках академической мобильности;

- создавать более эффективный механизм учета потребности общества и социальной ориентированности для привлечения контингента;

- создавать условия для формирования предпринимательских компетенций расширяя уже имеющиеся направления, которые реализуют дисциплины «Стартап и коллаборация бизнеса», «Финансовая грамотность», «Управление образовательными системами», «Психология управления», приглашая педагогов-предпринимателей, управленцев;

- расширить участие вуза в конкурсах, государственных заказах на грантовое финансирование;

- повысить профориентационную работу по набору студентов на платную основу обучения, используя технологии современного маркетинга, ресурсы вуза, раскрывая самобытность вуза, традиции и особенности учета индивидуальностей абитуриентов;

- активизировать участие ППС кафедры в программах академической мобильности, исследовать сайты и тематики международных вузов, вести активную переписку, взаимодействие.

Внешняя экспертная группа НКЦА отмечает положительную работу *Казахстанского медицинского университета «ВШОЗ»* по разработке и внедрению образовательных программ. В целях дальнейшего повышения качества образования экспертами даны следующие рекомендации:

- руководителям образовательных программ расширить Каталог элективных дисциплин по специальностям учитывая необходимость приобретения резидентами навыков научного исследования, включить в КЭД «Менеджмент научных исследований»;

- внедрить горизонтальную интеграцию смежных дисциплин (интегрированный модуль, интегрированная программа) для проведения интегрированного обучения и межпрофессиональной подготовки;

- руководителям образовательных программ для резидентов 3, 4 года обучения подключить клинические базы с детской, нейроонкологической патологией;

- департаменту академической работы организовать проведение педагогических семинаров для клинических наставников при работе с резидентами.

Внешний аудит в *Учреждении «Костанайский социально-технический университет имени академика Зулхарнай Алдамжар»* показал следующие результаты:

1) по образовательным программам 6B01304 «Педагогика и методика начального обучения», 6B01612 История», 6B01420 «Профессиональное обучение», 6B02325 «Иностранная филология»:

- низкий уровень публикационной активности и уровня публикаций ППС в научных журналах индексируемых Scopus и Web of Science, а также в научных журналах КОКСНВО (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»);

- информация сайта в разделах на английском и казахском языках представлена на русском языке (основные заголовки на языковых страницах представлены на языке страницы, либо на казахском, либо на английском, но сами материалы (нормативные документы, академическая политика, положения и др.) на русском языке (стандарт 7 «Управление информацией и информирование общественности»);

- отсутствует академическая мобильность как внутренняя, так и внешняя среди студентов ОП «6B01420 Профессиональное обучение», 6B02325 «Иностранная филология» (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

С учетом замечаний и в целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

активизировать публикационную активность ППС в научных журналах, индексируемых ScopusWoS, а также в научных журналах КОКСНВО; активизировать участие ППС в конкурсах на грантовое финансирование МНВО РК;

расширить географию академической мобильности ППС, как внешней, так и внутренней, как входящей, так и исходящей;

на сайте информации о вузе необходимо представить на трех языках (казахском, русском и английском); сделать наполнение информацией все категории сайта вуза;

Разработать инновационную, совместную или двудипломную образовательную программу;

активизировать работу с обучающимися ОП «6B01420 Профессиональное обучение» по академической мобильности, как внешней, так и внутренней, в том числе в смешанном либо онлайн формате.

2) 6B07510 «Стандартизация и сертификация (по отраслям)»:

- недостаточное количество учебно-методических материалов для обучающихся на сайте университета для освоения дисциплин в полном объеме (стандарт 2 «Разработка и утверждение образовательной программы»);

- не реализуется академическая мобильность студентов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»);

- отсутствуют доказательства по объективному признанию неформального и неофициального обучения для достижения студентом ожидаемых результатов обучения и способствования его академической мобильности (стандарту 4 «Прием студентов, успеваемость, признание и квалификация»);

- отсутствуют документальные доказательства примеров закрепления, поощрения, а также проведения научных исследований преподавателей; отсутствуют результаты научных исследований с публикацией в рамках ОП 6B07510 Стандартизация и сертификация (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»).

С учетом замечаний и в целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

на сайте университета разработать и разместить методические указания по практическим занятиям по дисциплинам ОП 6B07510 «Стандартизация и сертификация»;

добавить на сайт интерактивные элементы: тесты, опросы, видео- и аудиоматериалы, раздел для вопросов и поддержки для обратной связи с преподавателями;

для расширения возможностей студентов, обогащения опыта и укрепления международных связей в образовательной среде, разработать и поэтапно реализовать План по стимулированию внутренней и внешней академической мобильности студентов с поддержкой языковых программ;

организация краткосрочных стажировок и совместных проектов, предоставление грантов и стипендий для участия в этих обменах;

руководству университета обеспечить работу по проведению научных исследований и публикации результатов;

разработать и интегрировать в учебный процесс по ОП 6B07510 Стандартизация и сертификация педагогические методы, такие, как «метод проектов», интерактивные методы обучения, проблемно-ориентированное обучение, способствующие активному участию студентов в самостоятельном освоении знаний и необходимых компетенций, путем создания: методических указаний для выполнения самостоятельной работы обучающихся (СРО) и методических рекомендаций для выполнения самостоятельной работы обучающихся с преподавателем;

организовать повышение квалификации ППС для обеспечения компетентности в области признания квалификаций и неформального обучения, что важно для академической мобильности и успешного завершения образования; наладить взаимодействие с отечественными и зарубежными университетами и организациями в соответствии с заключенными договорами для академической мобильности студентов;

производить поощрения за проведение научных исследований, академической мобильности преподавателей в соответствии с действующим Положением о порядке определения форм и размера оплаты труда.

3) 6B07126 «Электроэнергетика», 6B11111 «Туризм»:

- недостаточное участие студентов во внутренней и внешней академической мобильности обучающихся (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»);

- по стандарту 5 «Профессорско-преподавательский состав»: недостаточная внешняя и внутренняя академическая мобильность преподавателей;

- отсутствует учебная лаборатория по базовой дисциплине «Теоретические основы электротехники», оснащенная соответствующим современным оборудованием (стандарт 6 «Ресурсы и поддержка студентов» (по ОП 6B07126 «Электроэнергетика»).

С учетом замечаний и в целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

активизировать работу по привлечению обучающихся для участия в Республиканской предметной олимпиаде, республиканских конкурсах научно-исследовательской работы студентов, а также в международных научно-практических конференциях;

активизировать работу по привлечению студентов и преподавателей к участию в академической мобильности; повысить публикационную активность преподавателей кафедры по опубликованию статей в научных журналах ККСОН и с ненулевым импактфактором по базе WoS, Scopus;

активно использовать в учебном процессе новые образовательные технологии и интерактивные методы обучения;

вести в образовательный процесс учебная лаборатория по базовой дисциплине «Теоретические основы электротехники», оснащенная соответствующим современным оборудованием;

усилить работу по разработке, изданию и приобретению специализированной литературы на государственном языке по ОП «Электроэнергетика».

4) по образовательным программам 6B05207 «Экология», 6B01533 «География-Естествознание»:

- слабая академическая мобильность студентов (за аккредитационный период нет студентов участвующих в программе академической мобильности; слабое участие студентов в конкурсах НИРС и Республиканских олимпиадах (за аккредитационный период нет студентов, участвующих в Республиканских конкурсах НИРС и олимпиады) (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»);

- низкий уровень приема студентов на образовательную программу 6B05207 «Экология», 6B01533 «География-Естествознание» (стандарт 4 «Прием студентов, успеваемость, признание и квалификация»);

- недостаточно активное участие ученых университета в конкурсах на получение международных и республиканских грантов, отсутствие контрактов на выполнение опытно-конструкторских работ; слабо развито научно-издательская работа и публикационная активность ППС в рецензируемых международных журналах базы Scopus, WoS; слабая академическая мобильность ППС, за аккредитационный период нет ППС участвующих в программе академической мобильности (стандарт 5 «Профессорско-преподавательский состав»).

В целях улучшения деятельности руководства ОП по реализации студентоцентрированного обучения образовательной программы рекомендуется:

активизировать работу академической мобильности студентов; активизировать участие обучающихся в НИРС по образовательной программе; организовать научный кружок среди студентов для реализации их научного и творческого потенциала;

периодически приглашать и проводить круглые столы, гостевые лекции и мастер-классы ведущих специалистов в области образования на актуальные темы для студентов;

совершенствовать политику отбора обучающихся направленную на повышения качества набора и привлечения зарубежных студентов;

активизировать работу по заключению договоров с организациями образования зарубежья и РК по взаимнообмену студентами;

совершенствовать политику привлечения талантливых обучающихся (Алтын белгі, призеры международных и республиканских олимпиад и т. д.) направленную на повышения качества набора;

активизировать работу по увеличению контингента студентов;

повысить долю ППС, участвующих в конкурсах на получение грантов в реализации финансируемых научных и (или) научно-технических работ;

усилить работу по увеличению количества публикаций ППС в журналах рекомендованных ККСНВО МНВО РК, в рейтинговых зарубежных научных журналах;

активизировать работу профессорско-преподавательского состава в разработке МООК и учебников, учебно-методических пособий грифом РУМС по преподаваемым дисциплинам;

усилить работу по внутренней и внешней академической мобиль-

ности профессорско-преподавательского состава.

5) 6B01532 Физика-математика:

- отсутствуют в составе Академического комитета ОП студенты старших курсов или магистранты;

- отсутствует в ОП обоснование наличия двух траекторий и их особенностей (стандарт 2 «Разработка и утверждение образовательной программы»);

- отсутствует план по реализации внешней и внутренней академической мобильности студентов (стандарт 3 «Студентоцентрированное обучение, преподавание и оценка»).

С учетом замечаний и в целях повышения качества образования внешней экспертной группой выработаны следующие рекомендации:

включить в состав Академического комитета ОП студентов 3-4 курсов или магистрантов;

внести в ОП обоснование наличия двух траекторий и их особенностей;

разработать план по реализации внешней и внутренней академической мобильности студентов.

Внешняя экспертная группа по аккредитации образовательных программ 6B01422 Физическая культура и спорт (IP), 6B01302 Начальное образование (IP), 7M01103 Менеджмент и лидерство в образовании (IP) *Учреждения «Алматинский гуманитарно-экономический университет»* явных замечаний не выявила. В целях дальнейшего повышения качества образования экспертами были даны следующие рекомендации:

расширить внешнюю академическую мобильность обучающихся, в том числе в вузах дальнего зарубежья;

продолжить работу по внедрению интегрального IGPA (интегральный GPA) среди обучающихся в рамках студентоцентрированного обучения;

дооснастить образовательный процесс современным спортивным инвентарем и учебно-научным оборудованием, в рамках реализации образовательной программы 6B01422 (IP) «Физическая культура и спорт»;

продолжить работу по повышению квалификации преподавателей аккредитуемых ОП на регулярной основе для работы с обучающимися с ограниченными возможностями по инклюзивному (специальное) образованию;

продолжить работу по созданию условий для активизации научных исследований ППС профильных дисциплин на базе организаций среднего образования;

активизировать НИР преподавателей аккредитуемых ОП через разработку общекафедральных тем, подготовку монографий, учебных пособий, публикацию научных статей в отечественных и зарубежных рейтинговых журналах, участие в научно-практических конференциях различного уровня.

По результатам специализированной аккредитации образовательных программ в Учреждении *«Кокишетауский университет имени Абая Мырзахметова»* недостатков и замечаний не обнаружено. Положительной практикой можно отметить, что в университете создан Институт освобожденных кураторов – единственный в северном регионе, являющийся основной структурой, контролирующей посещаемость и успеваемость студентов, реализующей воспитательную работу; выпуск научной, учебной, учебно-методической литературы за счет средств вуза, на высоком уровне обеспечена вовлеченность обучающихся в работу Молодежного центра досуга и творческого развития. На системном уровне организована внутренняя и внешняя академическая мобильность обучающихся по образовательным программам 6B11121 «Туризм», 7M11121 «Туризм», 6B01709 «Иностранный язык: два иностранных языка», 6B04217 «Юриспруденция», 7M04217 «Юриспруденция», 6B02111 «Дизайн». Кроме того, проведение занятий осуществляется ведущими практиками соответствующей отрасли.

В целях дальнейшего обеспечения и улучшения качества образования экспертами выработаны рекомендации:

продолжить работу по расширению состава стейкхолдеров, участвующих в реализации и совершенствовании утверждённой политики обеспечения качества;

продолжить работу по ежегодному обновлению образовательных программ с публикацией всех проделанных изменений на сайте ВУЗа;

продолжить работу по обновлению образовательных программ с учетом реализации аналогичных образовательных программ в вузах-партнерах для создания возможности организации академической мо-

бильности обучающихся.

Результаты институциональной аккредитации четырех вузов: Учреждение «Казахский автомобильно-дорожный институт им. Л.Б. Гончарова», Учреждение “Q” University, Учреждение «Региональный инновационный университет», Частное учреждение «Академия «Bola-shaq» вузов показали положительную тенденцию в обеспечении качества образования данными организациями образования. Вместе с тем, внешними экспертными группами было выявлено определенные проблемы и отмечены соответствующие замечания.

Так, в *Учреждении “Q” University* во время интервью экспертов с обучающимися было выявлено, что они не принимают участия в разработке и мониторинге образовательных программ. Учитывая данное замечание экспертами даны рекомендации вузу о необходимости разработки механизмов по привлечению в состав разработчиков образовательных программ обучающихся. Кроме того, при разработке новых или обновлений действующих ОП разработчикам необходимо четко и конкретно формулировать цели, результаты обучения, так как именно от постановки цели во многом зависит как содержание обучения, так и результат обучения. Также, для повышения качества образования рекомендовано увеличить выпуск учебников и учебных пособий, рекомендованных МНВО РК, монографий и электронных учебников на казахском, русском или английском языках; улучшить условия для изучения и повышения уровня владения ППС английским языком в целях развития международного сотрудничества, прохождения стажировок и повышения научной квалификации за рубежом; оказать содействие публикации научных работ ППС в международных рейтинговых журналах баз WOS, Scopus.

При аккредитации *Учреждения «Региональный инновационный университет»* было выявлено, что индивидуальные планы ППС составлены не по установленной форме. Кроме того, в данном вузе наблюдается слабая публикационная деятельность со стороны ППС в высокорейтинговых журналах и изданиях (ККСОН, Scopus и др.), ППС университета не участвует в конкурсах по грантовому финансированию, на недостаточном уровне коммерциализация результатов научных исследований, наблюдаются слабые результаты научных и прикладных исследований, опытно-конструкторских разработок, которые внедряются в учебный процесс ВУЗа или на производстве.

По итогам аккредитации вузу рекомендовано:

привести учебно-методическую документацию ППС в соответствие с установленной формой;

повысить уровень публикации по результатам научных исследований ППС в высокорейтинговых журналах и изданиях (ККСОН, Scopus и др.).

Также, руководству вуза необходимо привлекать в учебный процесс опытных специалистов с производства;

включение открытия уровней магистратуры и докторантуры в стратегический план;

обеспечить участие ППС в конкурсах по грантовому финансированию; увеличить привлечение студентов к НИР.

Анализ деятельности *Учреждения «Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л. Б. Гончарова»* показал положительную деятельность по обеспечению качества. Замечаний не выявлено. В вузе регулярно проводится систематический мониторинг, оценка эффективности, пересмотр политики в области обеспечения качества образовательных программ в форме социологических исследований (анкетирование студентов, ППС, работодателей). По результатам анкетирования составляется аналитический отчет, который обсуждается на заседаниях кафедры, учебно-методических семинарах. Системно принимаются меры по поддержанию академической честности и академической свободы, защите от любого вида нетерпимости и дискриминации в отношении студентов, преподавателей или сотрудников. В вузе успешно реализуется программа исходящей и входящей академической мобильности. Имеется наличие устойчивых связей с зарубежными вузами-партнерами в вопросах академической мобильности и стажировки.

Для дальнейшего повышения качества образования экспертами рекомендуется:

актуализировать критерии внутривузовской системы по управлению возможными рисками;

увеличить количество стажировок ППС за рубежом;

руководству вуза актуализировать план действий системного улуч-

«QAZAQ-BILIM CENTER» рекрутингтік компаниясы білім беру саласындағы мұғалімдермен оқытушылардың және басқа санаттағы қызметкерлердің құзыреттілігін арттыру курстарына тыңдаушыларды шақыратының хабарлайды:

М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университетінің базасында, онлайн форматында мектеп мұғалімдеріне, колледж оқытушыларына, ЖОО-ның профессорлық-оқытушылары мен оқу орындарының басқару құрамына арналған оқу курстары ағымдағы жылдың 26 мамыры мен 4 шілдесі аралығында өтеді (көлемі – 90 академиялық сағат).

Курстың соңында тыңдаушылар мамандандырылуы бойынша жеке кейстерін орындап, растау сертификаттарын алады.

Курстық бағдарламалар оқу-әдістемелік жұмыстарды кең көлемде қамтып, мамандардың онлайн жұмыстарын ұйымдастырудағы және заманауи ОТҚ-мен жұмыс істеуде қажетті дағдылары мен құзыреттерін қалыптастыруға бағытталған.

Курстардың мақсаты – педагогтарды заманауи талаптарға сай оқыту компоненттерімен таныстыру, олардың тиісті мамандық бойынша теориялық және практикалық білімдерді меңгеруі мен өз тәжірибесінде дағдыларды сауатты қолдануға үйрету.

Курстан кейін тыңдаушыларда қалыптасатын құзыреттіліктер:

- ✓ Оқытудың тиімді технологияларын меңгереді және білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың үздік жүйелерімен танысады;
- ✓ Мамандандырылған пәндерді оқыту мен оқудың озық әдістерін меңгереді;
- ✓ Оқытудың инновациялық әдістері туралы білімдерін жүйелеуді үйренеді;
- ✓ Цифрлық курсты жобалауда алдыңғы қатарлы дағдыларды меңгереді;
- ✓ Қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырып, әріптестермен және студенттермен қарым-қатынасты жақсартуға мүмкіндік алады;
- ✓ Білім алушылардың сенімдері мен құндылық бағдарларын еркін қалыптастыра алады.

Бағдарламада келесі бағыттары бойынша оқыту қарастырылған:

Экономика: Білім берудегі менеджмент (Білім беруді цифрландыру және электронды құжат айналымы), Орыс тілі (салалар бойынша құжаттық айналымды жүргізу ісі), Инклюзия, Білім саласында жасанды интеллектті пайдалану (біліктіліктер бойынша), Химия, Тарих, Биология, Физика, Математика, Техникалық пәндер және т.б.

Тіркелу тел./Whats'App: +7 775 136 16 07. E-mail: q-bc@mail.ru

В стране появятся новые специальности

Заместитель премьер-министра Ермек Кошербаев сообщил о подготовке в стране специалистов по работе с детьми с особыми потребностями, передает корреспондент Tengrinews.kz.

По его словам, сегодня особенно востребованы дефектологи, логопеды, нейропсихологи, социальные педагоги и другие. Подготовку специалистов в области специальной педагогики ведут 17 вузов.

«На 2024–2025 учебный год по госзаказу выделено: 656 грантов на бакалавриат, 150 — на магистратуру, 13 — на докторантуру», — говорится в ответе Кошербаева на депутатский запрос.

В реестр образовательных программ включены 62 направления, в том числе:

- «Специальная педагогика»,
- «Сопровождение детей с расстройствами аутистического спектра»,
- «Тифлопедагогика»,
- «Инклюзивное образование»,
- «Педагогика ранней поддержки»,
- «Эрго-педагогика» и другие.

Также сообщается, что в профессиональный стандарт по специальному образованию добавлены новые специальности:

- педагог ранней поддержки,
- эрго-педагог,
- педагог по работе с детьми с нарушениями общения и социальной адаптации,
- педагог по работе с детьми с задержкой психического развития и трудностями в обучении.

В Казахстане построили более тысячи школ

С 2019 года в Казахстане реализуются масштабные инфраструктурные проекты, которые обеспечили более млн учеников местами в 1200 новых школах. Особенно значимыми стали результаты 2023 и 2024 годов, когда ввели в эксплуатацию 422 образовательных учреждения на 510 тыс. мест.

В рамках нацпроекта «Комфортная школа» в стране ведется строительство 217 школ на 460 тыс. ученических мест. На сегодня 105 из них ввели в эксплуатацию, еще 112 комфортных школ завершат до конца 2025 года. Кроме того, за счет средств республиканского и местного бюджетов, а также привлечения частных инвестиций строят 127 школ на 92 тыс. ученических мест.

«Наряду с этим продолжается модернизация тысячи школ в райцентрах и селах по семи направлениям. За последние три года обновили материально-техническую базу более чем 4 тыс. школ, еще в более чем двух тысячах образовательных учреждений установили современные кабинеты робототехники, химии, биологии, физики и STEM-дисциплин», — говорится в официальном сообщении правительства РК.

Следующим этапом перехода к единому современному формату школьной инфраструктуры станет реновация школ. В соответствии с поручением президента в течение ближайших трех лет планируется реновация образовательных учреждений среднего звена во всех регионах страны.

«На сегодня определена 1 231 школа, подлежащая реновации, более половины из которых — 54% — расположены в сельской местности».

В рамках работ запланированы замена кровли, обновление фасадов и окон, капитальный ремонт инженерных коммуникаций — электроснабжения, отопления, водоснабжения, канализации и вентиляции. Также будет проведено благоустройство и озеленение школьных территорий.

«Ғылым. Білім. Тәрбие»
республикалық ақпараттық ғылыми-педагогикалық газет.
2024 жылғы 31 мамырдан шыға бастады

Меншік иесі:

«QAZAQ-BILIM CENTER»
рекрутинг компаниясы» ЖШС

Бас редактор:
Н.С. Жармаханбетов

Есепке қою туралы
мәлімет QR-код арқылы:

e-mail: nuraly1005@bk.ru
What'sApp +7 747 801 80 50

ТАРАЛЫМЫ:
кемінде тоқсанына 1 рет
Формат А3.

Барлық фотосуреттер ашық
интернет жүйесінен алынған.

Авторлардың мақала
мазмұнына редакция
жауапты емес.